

การอนุรักษ์และพัฒนาย่านธุรกิจ ริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณปากคลองตลาด

อรศิริ ปาณินท์

บทนำ

หากพิจารณาถึงการตั้งเมืองหลวงของไทย มาตั้งแต่ครั้งโบราณ ไม่ว่าจะเป็นสมัยตั้งเมืองหลวงที่ลพบุรี อยุธยา ธนบุรี หรือกรุงเทพฯ จะเห็นได้ว่าทุกเมืองจะยึดทำเลของแม่น้ำเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อสะดวกในการคมนาคม การอุปโภคบริโภค การทหารและการเมือง นอกจากยึดทำเลใกล้แม่น้ำแล้วยังมีการขุดคูคลองเพิ่มเติมเพื่อประโยชน์ใช้สอยต่าง ๆ ของทั้งประชาชนและของรัฐ กล่าวคือการขุดคูคลองเพิ่มเติมประชาชนได้ประโยชน์ในการคมนาคมขนส่ง อุปโภคบริโภค ส่วนรัฐได้ผลในการขยายตัวเมือง ขยายความเจริญของเมืองเพราะธรรมชาติของคนไทยตั้งแต่ครั้งโบราณจะนิยมสร้างอาคารบ้านเรือนเกาะไปกับลำน้ำเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนั้นยังเป็นการเพิ่มการป้องกันบ้านเมืองในด้านยุทธศาสตร์ด้วยดังเช่นคูเมืองอยุธยา (แผนที่ 2) และคูเมืองบางกอก (แผนที่ 3) ซึ่งมีคูเมืองถึง 3 ชั้น คือคูเมืองสมัยกรุงธนบุรี (ปัจจุบันเรียกเป็นคลองหลอด) คูเมืองบางกอก (ปัจจุบันเป็นคลอง

โอ่งอ่าง) และคูเมืองบางกอกชั้นนอกซึ่งขุดสมัยรัชกาลที่ 4¹

เมื่อพิจารณาเฉพาะลักษณะของกรุงรัตนโกสินทร์ (บางกอก) ในปัจจุบัน (แผนที่ 3) ซึ่งแบ่งเป็นสองส่วน คือกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในบริเวณติดแม่น้ำเจ้าพระยาจนถึงคลองคูเมืองซึ่งเรียกกันว่าคลองหลอดในปัจจุบัน และเขตกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกตั้งแต่คลองหลอดจนถึงคลองโอ่งอ่าง บริเวณที่อยู่ติดแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกของย่านกรุงรัตนโกสินทร์นั้นมีบริเวณย่านธุรกิจซึ่งอยู่ติดริมแม่น้ำ 2 บริเวณ คือบริเวณปากคลองตลาดและบริเวณท่าช้างวังหลวงจรดท่าพระจันทร์ บริเวณผ่านปากคลองตลาดเป็นบริเวณที่เป็นย่านธุรกิจการค้าซึ่งอยู่ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก ส่วนบริเวณท่าช้างวังหลวงจรดท่าพระจันทร์เป็นย่านธุรกิจที่อยู่ในเขตกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นใน ซึ่งทั้งสองบริเวณนี้เป็นบริเวณที่สามารถประกอบธุรกิจการค้าที่ไม่เป็นที่รังเกียจหรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพ²ได้ โดยการตีความตามประกาศกระทรวงมหาดไทยของกรุงเทพมหานคร³ เรื่องการกำหนดบริเวณ

ห้ามก่อสร้าง คัดแปลง ใช้หรือเปลี่ยนแปลงใช้ อาคาร ชนิดใดหรือประเภทใดภายในบริเวณ กรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในและภายในบริเวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก

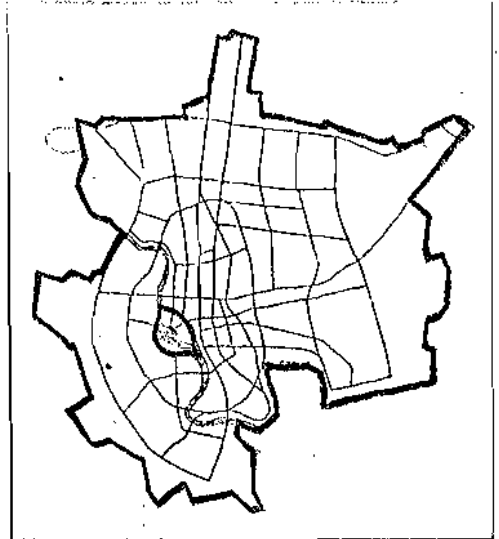
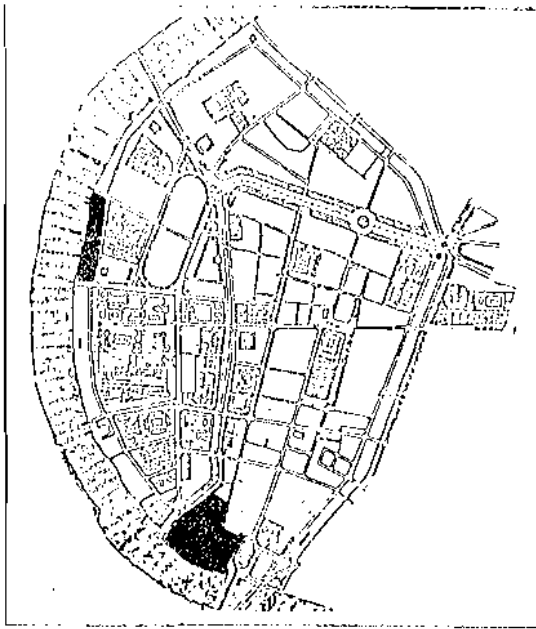
แม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงที่เป็นที่ตั้งของกรุงรัตนโกสินทร์เป็นช่วงที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์วัฒนธรรม สังคมและเศรษฐกิจของไทยมาตั้งแต่สมัยประวัติศาสตร์มาจนถึงปัจจุบัน ในทางประวัติศาสตร์...⁴ การสร้างเมืองบนชายฝั่งที่เป็นโค้งแม่น้ำเป็นการหลีกเลี่ยงผลกระทบการสร้างเมืองจากกรุงศรีอยุธยา การเลือกโค้งแม่น้ำเป็นที่ตั้งถิ่นฐานเท่ากับว่าคนไทยได้การสร้างเมืองที่เหมาะสมกับภูมิประเทศและสัญชาตญาณของตนอย่างที่สุดแล้ว ถ้าเปรียบเทียบการสร้างเมืองตามลำน้ำที่เป็นเส้นตรงกับที่โค้งแม่น้ำจะเห็นได้กับที่ว่าที่ใดจะเหมาะสมกว่า ถึงแม้ว่าที่ตั้งบนฝั่งซ้ายจะไม่เป็นโค้งมากนัก แต่โดยหลักการวางผังเมืองแล้วถือว่าคล้ายกับที่กรุงศรีอยุธยาใน พ.ศ. 2325 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกทรงสถาปนาเมืองฝั่งซ้ายเป็นราชธานีซึ่งเหมือนกับที่พระเจ้าอยู่หัวย้ายข้ามฟากเข้าไปอยู่ในโค้งแม่น้ำเพื่อตั้งกรุงศรีอยุธยาเพราะเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่ดีกว่า ถ้าพม่าทำสงครามก็จะยกทัพมาทางทิศตะวันตก กล่าวคือทางฝั่งขวาของแม่น้ำ นอกจากนี้โค้งแม่น้ำทำให้ฝั่งขวาถูกน้ำเซาะลงเรื่อย ๆ ไม่เหมือนกับฝั่งซ้ายซึ่งไม่เซาะแถมยังเป็นพื้นที่ดอนเหมาะแก่

การสร้างพระราชมณเฑียรและวัดวาอารามซึ่งเป็นอิฐปูนอยู่ในน้ำไม่ได้ อีกทั้งถัดไปทางด้านตะวันออกของฝั่งซ้ายเป็นพื้นที่ต่ำเป็นหนองบึงเหมาะที่จะช่วยกักกันน้ำท่วมได้

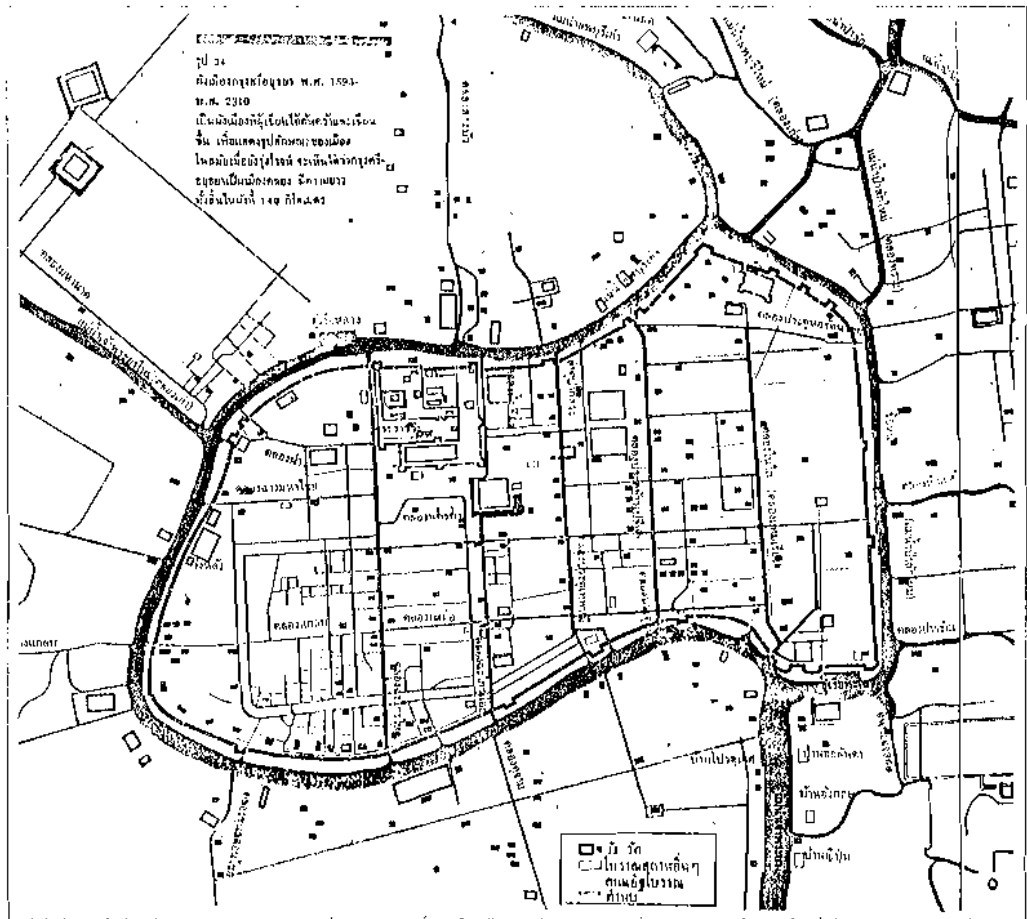
ในลักษณะการสร้างพระนครครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงความพยายามที่จะจำลองความรุ่งเรืองของกรุงเก่ามาไว้ ณ ที่ใหม่.....

ในทางวัฒนธรรม ริมแม่น้ำเจ้าพระยาส่วนนี้เป็นบริเวณที่ใช้ในการเสด็จเสียบพระนครทางชลมารคของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งยังเป็นที่ตั้งของสถานที่สำคัญต่าง ๆ ซึ่งมีคุณค่าในทางศิลปวัฒนธรรม สถาปัตยกรรมและประวัติศาสตร์ เช่น พระบรมมหาราชวัง วัดวาอารามและบ่อน้ำต่าง ๆ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วงนี้มากมาย อาทิเช่น วัดระฆังโฆสิตาราม วัดอรุณ ฯ วัดกัลยาณิ ฯ ทางฝั่งตะวันตก วัดพระแก้ว วัดโพธิ์ พระที่นั่งราชกิจวินิจฉัย และวัดเสียบทางฝั่งตะวันออก รวมทั้งมีสถาปัตยกรรมสำคัญซึ่งควรค่าแก่การอนุรักษ์อีกหลายอาคาร

ในทางสังคมและเศรษฐกิจ ในย่านนี้เป็นย่านที่มีการติดต่อด้วยการคมนาคมทางเรือระหว่างสองฝั่งแม่น้ำมากที่สุด กล่าวคือ มีท่าเรือข้ามฟากตั้งอยู่ในเขตนี้ถึง 21⁵ ท่า ตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตก 10 ท่า และฝั่งตะวันออก 11 ท่า บริเวณที่มีกลุ่มเรือข้ามฟากมากที่สุดคือบริเวณท่าช้าง ท่าพระจันทร์ มีท่าเรือ 5 ท่า

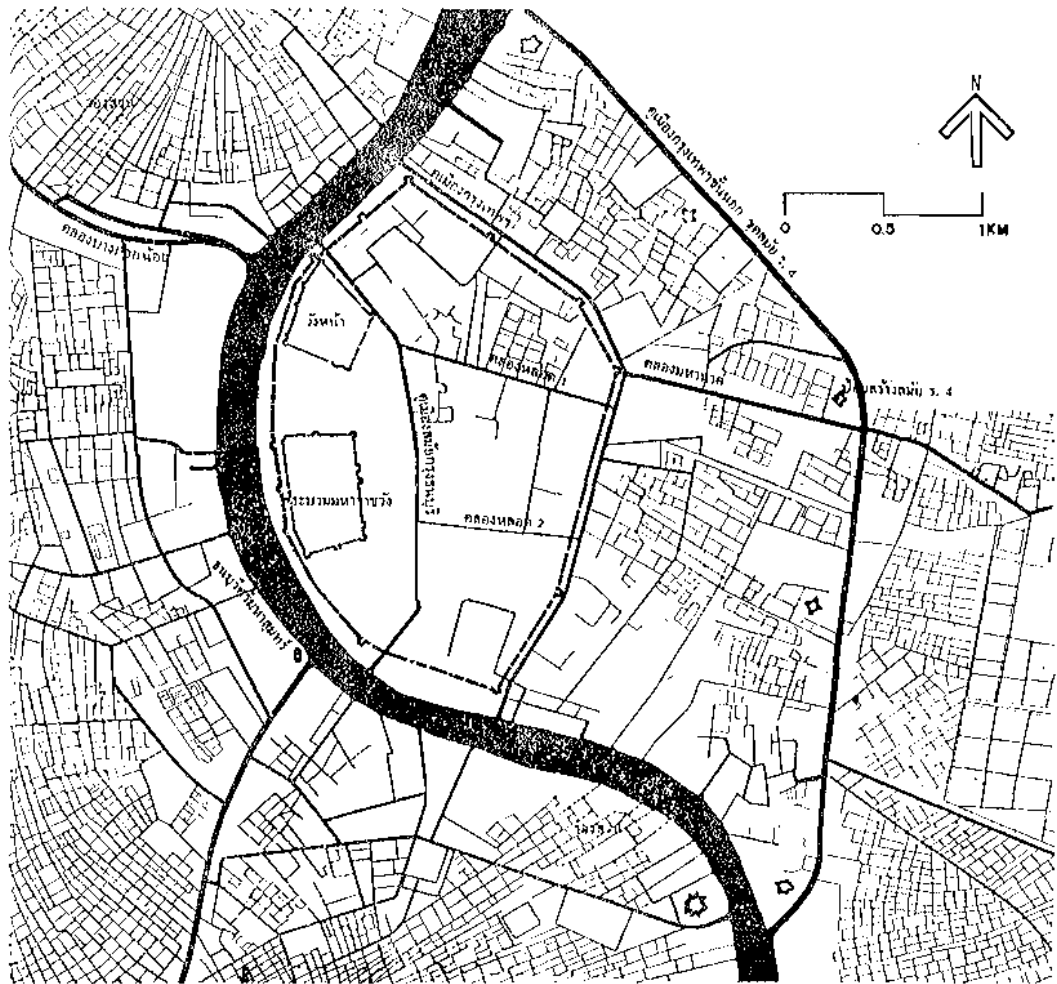

แผนที่ 1 แสดงที่ตั้งของย่านธุรกิจริมแม่น้ำเจ้าพระยาของกรุงรัตนโกสินทร์ (เมืองบางกอก)

แผนที่ ๒ แสดงความสัมพันธ์ของเมืองอยุธยากับแม่น้ำลำคลอง

ที่มา : สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา : หน้า, ลัทธิขงจื้อ, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช กรุงเทพฯ

แผนที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ของเมืองบางกอกกับแม่น้ำเจ้าพระยาและคลองต่าง ๆ

ที่มา : สุเมธ ชุมสาย ณ อยุธยา : น้ำ, ลักษณะไทย, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช
 กรุงเทพฯ ๒525 หน้า 291

เรือข้ามฟากซึ่งมีทั้งเรือโดยสาร เรือหางยาว เรือแท็กซี่เครื่องกลางลำ และเรือด่วน เป็นสื่อกลางทางคมนาคมของผู้ที่อยู่ใกล้แม่น้ำทั้งสองฝั่งให้เดินทางข้ามมาได้โดยสะดวกและรวดเร็วกว่าทางคมนาคมทางบก เป็นผลทางเศรษฐกิจและประหยัดเวลาในการเดินทางอย่างมากสำหรับบริเวณปากคลองตลาดซึ่งเป็นบริเวณย่านธุรกิจ เช่น บางบำหรุ ดลิ้งชัน เป็นสิ่งจำเป็นประหยัดทั้งเวลาและค่าขนส่ง

นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาจะส่งผลต่อกรุงรัตนโกสินทร์ (บางกอก) ดังกล่าวแล้ว ลักษณะของการตั้งบ้านเรือนริมน้ำอันเป็นเอกลักษณ์หนึ่งของชีวิตความเป็นอยู่อย่างไทยก็ควรพิจารณาถึงความสำคัญด้วย เนื่องจากลักษณะของการตั้งบ้านเรือนริมน้ำของชนชาติอีกหลายๆชาติในโลก มีความเป็นตัวของตัวเองตามลักษณะสังคมและสภาพแวดล้อมเฉพาะซึ่งส่งผลถึงรูปลักษณะของชุมชนในด้านกายภาพด้วย ดังนั้นตามที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นว่าบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาของเขตกรุงรัตนโกสินทร์มีย่านการค้าธุรกิจตั้งอยู่ 2 แห่ง คือปากคลองตลาด และท่าช้าง ท่าพระจันทร์ จึงใคร่เสนอบทความวิเคราะห์ลักษณะของย่านในลักษณะการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมซึ่งมีการพัฒนาตามระบบการพัฒนาที่เหมาะสมโดยการพิจารณาถึงลักษณะของกิจกรรมในปัจจุบัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันซึ่งส่งผลถึงการอนุรักษ์และการพัฒนาเขตกรุง-

รัตนโกสินทร์โดยส่วนรวม ในการเสนอขบวนการนี้ ผู้วิเคราะห์ได้ตระหนักดีว่าย่านธุรกิจทุกแห่งจำเป็นต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับความเจริญของธุรกิจโดยส่วนรวม แต่ในกรณีที่ย่านนี้มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมด้วย การเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาธุรกิจให้สอดคล้องกับคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของย่าน ควรเป็นไปในทิศทางใด

สภาพแวดล้อมพิเศษทั่วไปของย่านปากคลองตลาดริมแม่น้ำเจ้าพระยา

ลักษณะทางกายภาพของย่านธุรกิจปากคลองตลาด (แผนที่ 4) ประกอบด้วยธุรกิจ 2 กลุ่ม คั่นกลางด้วยถนนจักรเพชร ตอนเหนือเป็นกลุ่มตลาดส่งเสริมเกษตรไทยจำกัด ตลาดส่งเสริมเกษตรไทย (แผนที่ 4 กลุ่มหมายเลข 3) ด้านทิศเหนือจรดบริเวณบ้านหม้อ ทิศตะวันตกติดถนนอัยยวัฒน์ และทิศใต้ติดถนนจักรเพชร ส่วนกลุ่มทางใต้ประกอบด้วยตลาด 2 แห่ง คือตลาดองค์การปากคลองตลาด (แผนที่ 4 กลุ่ม 1) เป็นของกระทรวงมหาดไทย ทิศเหนือจรดถนนอัยยวัฒน์ ทิศตะวันออกจรดซอยท่ากลาง ทิศใต้จรดแม่น้ำเจ้าพระยา ตลาดยอดพิมาน (แผนที่ 4 กลุ่ม 2) เป็นของ นายวรรณค์ วงศ์ทองศรี⁶ มีพื้นที่ทิศเหนือจรดถนนจักรเพชร ทิศตะวันออกจรดซอยโรงยาเก่า ทิศตะวันตกจรดซอยท่ากลาง และทิศใต้จรดแม่น้ำเจ้าพระยา

ตลาดทั้ง 3 แห่งเป็นตลาดที่เป็นศูนย์กลางขนาดใหญ่ของการค้าประเภทผักสด ผลไม้ ดอกไม้ และมีการค้าที่เอื้ออำนวยซึ่งกันและกัน ธรรมชาติของการจัดการค้าและบริการคล้ายคลึงกัน คือส่วนใหญ่จะขายแบบแผงทั้งในตลาดและบริเวณรอบนอกตลาด เป็นกลุ่มตลาดที่มีปริมาณของแผงขายของมากที่สุดในเมืองฯ กล่าวคือ ตลาดดอกไม้ การปากคลองตลาดมีจำนวนแผง 1,360⁷ แผง ตลาดยอดพิมานมีปริมาณแผง 1,230⁸ แผง และตลาดส่งเสริมเกษตรไทยมีปริมาณแผงขายของ 372⁹ แผง รวมปริมาณแผงทั้ง 3 ตลาดในกลุ่ม 2,962 แผง ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับตลาดขนาดใหญ่ที่สุด นอกจากนั้นคือตลาดยิ่งเจริญ สะพานใหม่ดอนเมืองมีเพียง 1,061¹⁰ แผง และเป็นตลาดซึ่งขายของในลักษณะกระจัดกระจายไม่ได้รวมกลุ่มการขาย เช่นเดียวกับตลาดย่านปากคลองตลาด

การใช้ที่ดินและกิจกรรมในย่าน

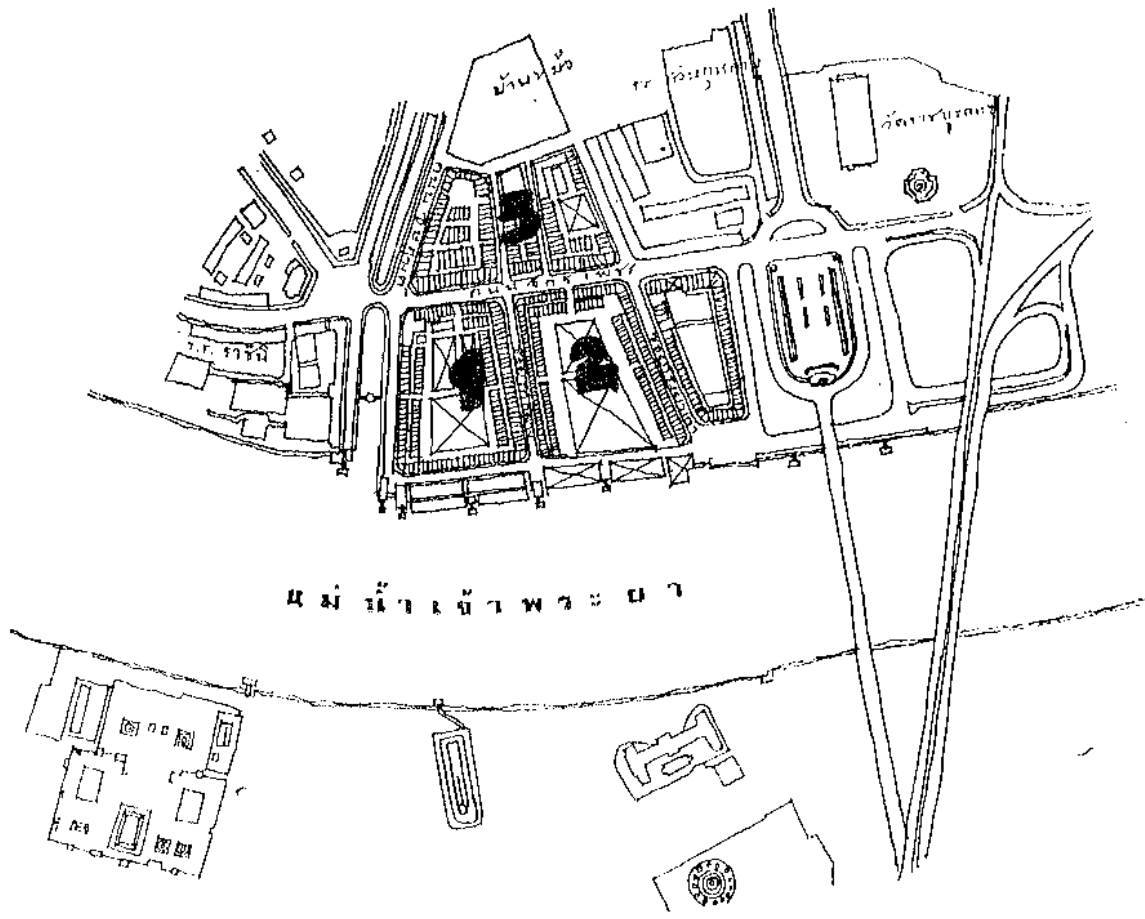
การใช้ที่ดิน

ลักษณะการใช้ที่ดินและกิจกรรมในย่านของตลาดในกลุ่มทั้ง 3 แห่ง มีลักษณะเดียวกันคือบริเวณโดยรอบตลาดจะประกอบด้วยตึกแถวซึ่งขายของต่าง ๆ ซึ่งเอื้ออำนวยกับกิจกรรมภายในตลาด เช่น อาหาร ผัก ผลไม้ ดอกไม้ ของชำ และเครื่องอุปโภคบริโภค และบางกลุ่มโดยเฉพาะบริเวณตลาดส่งเสริมเกษตรไทยด้านติด

ถนนอัมพวงก็มีกาใช้ที่ดินในลักษณะของโกดังเก็บสินค้าเพื่อส่งต่อไปยังที่อื่น ๆ บริเวณตลาดซึ่งแยกเป็นการค้าภายในและภายนอกประกอบด้วยการค้าขายประเภทแผงลอยและหาบเร่ ในกรณีที่เป็นแผงลอยจะใช้ที่ดินโดยผู้ประกอบการรายเดียวกันตลอดช่วงระยะเวลาการค้า (ประมาณ 03.00 – 18.00 น.) ส่วนที่เป็นหาบเร่บางบริเวณจะขายเป็นช่วงเวลา เมื่อผู้ประกอบการค้ารายเก่าขายหมดไปจะเปลี่ยนผู้ประกอบการค้ารายใหม่เข้ามาแทนที่ ตลาดภายในจะแบ่งแยกเป็นบริเวณกลุ่มใหญ่ ๆ เช่นตลาดดอกไม้ การปากคลองตลาดประกอบด้วยกลุ่มแผงลอยในตลาด 3 กลุ่ม ตลาดยอดพิมาน 2 กลุ่ม และตลาดส่งเสริมเกษตรไทย 2 กลุ่ม ลักษณะการขายจะเป็นแผงยกสูงจากพื้นดินกึ่งถาวร ยกเว้นตลาดส่งเสริมเกษตรไทยซึ่งแบ่งเขตการขายเป็นช่อง ๆ และวางขายกับพื้น นอกจากนั้นบริเวณส่วนในของตลาดส่งเสริมเกษตรไทยมีห้องแถวหลายคูหาที่ใช้เป็นที่พักอาศัยเท่านั้นโดยลักษณะการเช่าอยู่

กิจกรรม

กิจกรรมหลักของย่านคือการค้าขาย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการขายส่งมากกว่าการขายปลีก พื้นที่ของกิจกรรมการค้าขายรวมทั้งสามตลาด (ทั้งการค้าภายในตลาดและภายนอกตลาด) 22,254 ตารางเมตร โดยแยกเป็นพื้นที่ค้าขายของตลาดปากคลองตลาด 6,240¹¹ ตารางเมตร

แผนที่ 4 แสดงตลาดในกลุ่มปากคลองตลาด
 1. ตลาดองค์การปกครองตลาด
 2. ตลาดยอดพิมาน

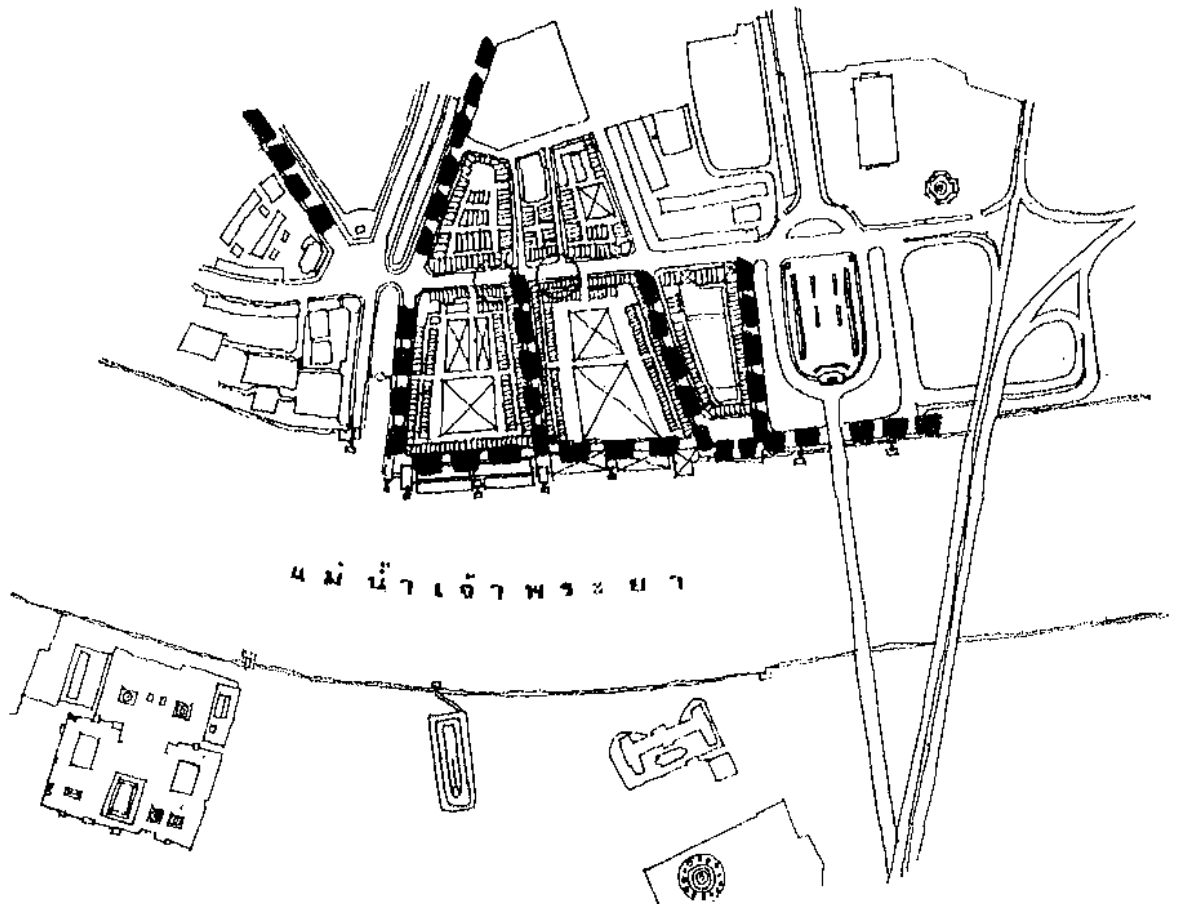
3. ตลาดส่งเสริมเกษตรไทย

ตลาดยอดพิมาน 9,264¹³ ตารางเมตร และ
 ตลาดส่งเสริมเกษตรไทย 6,753¹³ ตารางเมตร
 กิจกรรมการค้าขายตามที่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับการ
 การใช้ที่ดินว่าประกอบด้วยตลาด ร้านค้า และ
 หาบเร่แผงลอย ลักษณะประเภทการค้าขาย
 คล้ายคลึงกัน โดยแยกประเภทสินค้าได้เป็นกลุ่ม
 ใหญ่ ๆ คือ

- ผัก
- ผลไม้
- ดอกไม้
- ของชำ
- อาหารคาว
- อาหารหวาน
- เครื่องปรุงต่าง ๆ
- เครื่องอุปโภคบริโภคอื่น ๆ

เงินหมุนเวียนของกลุ่มใหญ่ของตลาดยอดพิ-
มานคือเงินหมุนเวียนจากการค้าผัก ผลไม้
ซึ่งคิดเป็นปริมาณถึง 66.57%¹⁴ ของสินค้า
ทั้งหมด ของตลาดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
การค้าผัก ผลไม้ ดอกไม้ภายในตลาด 57.5%¹⁵
และภายนอกตลาด 62.0%¹⁶ ของสินค้าทั้งหมด
ส่วนในตลาดส่งเสริมเกษตรไทยกลุ่มการค้าผัก
ผลไม้ ดอกไม้ภายในตลาดมีถึง 76.97%¹⁷
ของสินค้าทั้งหมด แต่สำหรับภายนอกการค้าขาย
ดอกไม้อย่างเดียวมีถึง 59.09%¹⁸

ตามที่กล่าวมาจะพบว่ากิจกรรมการค้าขาย
หลักของกลุ่มตลาดปากคลองตลาดคือการค้าผัก
ผลไม้ และดอกไม้ เมื่อมีกิจกรรมการค้าซึ่งที่
ตามมาคือกิจกรรมการบริการซึ่งรวมทั้งการ
ขนส่งสินค้าของผู้ประกอบการค้าและการขนส่ง
สินค้าของผู้บริโภคหรือผู้ซื้อ ในกรณีที่ตลาด
กลุ่มนี้เป็นตลาดขายส่งเป็นส่วนใหญ่ดังนั้นการ
บริการการขนส่งจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

แผนที่ 5 แสดงบริเวณเทจอครถขนส่งสินค้า

กิจกรรมเกี่ยวกับการบริการแยกเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

- การบริการขนส่งสินค้าสำหรับผู้ประกอบการ
- การบริการขนส่งสินค้าสำหรับผู้บริโภครายใหญ่และรายย่อย
- การบริการด้านการเก็บขยะ

การบริการขนส่งสินค้าสำหรับผู้ประกอบการ (แผนที่ 6) สินค้าผักและผลไม้จากการสำรวจพบว่าส่วนใหญ่จะขนส่งทางบกเพราะมาจากแหล่งต่าง ๆ ทั่วประเทศ คิดเป็นปริมาณ 80% ของการขนส่ง ส่วนสินค้าประเภทดอกไม้ซึ่งส่วนใหญ่มาจากบริเวณสวนฝั่งธนบุรี บริเวณภาษีเจริญ ดลิ่งชั้น หนองแขม นครปฐม นนทบุรี จะใช้บริการขนส่งทางเรือ คิดประมาณ 20% ของการขนส่ง การบริการการขนส่งสินค้าทางบก รถขนส่งสินค้าจะเข้าได้ถึงรอบบริเวณโดยการเดินรถทางเดียวรอบดั่งแสดงในรูปประกอบที่ 1 แสดงการขนส่งสินค้าทางบกในซอยโรงยวเก่า (แผนที่ 5) การขนส่งสินค้าขนส่งด้วยรถบรรทุกขนาดกลางและเล็ก และขนถ่ายต่อไปยังผู้ประกอบการค้าด้วยรถเข็นรับจ้าง (รูปที่ 1 และรูปที่ 2) สำหรับการค้าขายปลีกซึ่งส่วนใหญ่อยู่นอกตลาด (รูปที่ 3) การขนส่งจะใช้บริการรถเข็นรับจ้างทั้งผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภค

การบริการการขนส่งสินค้าสำหรับผู้บริโภค รายใหญ่และรายย่อย ใช้บริการเช่นเดียวกับผู้

ประกอบการส่วนหนึ่งและอีกส่วนหนึ่งขนส่งสินค้าบริเวณหน้าตลาด (รูปที่ 3) ซึ่งกีดขวางการจราจรอื่น ๆ เป็นอย่างยิ่ง สำหรับตลาดส่งเสริมเกษตรไทยใช้การบริการการขนส่งต่างถนนอัยสุวงศ์และถนนบ้านหม้อ และการจอดรับส่งชั่วคราวถนนจักรเพชรซึ่งตามความจริงแล้วด้านถนนจักรเพชรจอดขนส่งไม่ได้แต่ก็ยังใช้บริการลักษณะนี้อยู่ซึ่งผิดกฎหมาย เนื่องจากผิวจราจรของถนนจักรเพชรค่อนข้างแคบ มีการจราจรทางเดียว มีการบริการขนส่งรถประจำทางปริมาณมากสายซึ่งคับคั่งอยู่แล้ว

การบริการด้านการเก็บขยะ มีอยู่เป็นจุดๆ ในทุกตลาด แต่ไม่เพียงพอกับความ ต้องการ ดังนั้นจึงมีการบริการเก็บขยะด้านถนนจักรเพชร โดยการนำกระบะขนาดใหญ่ของ กทม. มาวางไว้หน้าตลาด ซึ่งเป็นปัญหาทั้งด้านการจราจร การบริการการค้าขาย และมลภาวะทั้งกลิ่นและสภาพแวดล้อม

การใช้ที่ดินรอบย่านและความสัมพันธ์กับย่าน

ตามแผนที่ 6 แสดงกลุ่มกิจกรรมรอบย่าน ซึ่งเป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการศึกษาทั้งสิ้นคือ

1. บริเวณเปิดโล่งหน้าพระบรมรูปรัชกาลที่ 1
2. วัดราชบูรณะ (วัดเลียบ)
3. โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ซึ่งมีอาคารอนุรักษ์ตั้งอยู่ริมถนน

4. ย่านบ้านหม้อซึ่งเป็นย่านเก่าแก่ของเมืองเวียงจันทน์ (เดิม)
5. บริเวณที่ตั้งหอกลองและหอระฆังใหม่ซึ่งจำลองมาจากของเดิม (พระที่นั่งภูวดลทัศน์)
6. สถานที่ตำรวจพระราชวัง ซึ่งมีอาคารอนุรักษณ์
7. โรงเรียนราชินี มีอาคารอนุรักษณ์คือตึกสุนันทาลัย
8. วัดกัลยาณมิตร ด้านตรงข้ามของแม่น้ำ
9. โบสถ์กุฎีจีน
10. วัดประยูรวงศาวาส
11. สะพานพระพุทธรูปทอดฟ้า
12. คลองคูเมืองสมัยกรุงธนบุรี ซึ่งปัจจุบันเข้าใจกันทั่วไปว่าเป็นคลองหลอด

บริเวณย่านการค้าปากคลองเป็นบริเวณที่มีทัศนวิสัยเปิดออกสู่สถานที่สำคัญต่าง ๆ ถึง 12 แห่งตามข้างต้นดังแสดงในแผนที่ 7 และนอกจากนั้นยังมีทัศนวิสัยเปิดให้เห็นความกว้างของแม่น้ำบริเวณที่เป็นคู้่น้ำบริเวณตั้งแต่สะพานพุทธฯ ฝั่งธนบุรีถึงวัดกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นทัศนวิสัยซึ่งแสดงลักษณะความเป็นอยู่แบบไทยริมแม่น้ำอีกด้วย

รูปที่ 13 แสดงทัศนวิสัยจากบริเวณมุมตลาดองค์การปากคลองตลาดไปยังอาคารอนุรักษณ์ของสถานที่ตำรวจพระราชวัง

รูปที่ 14 แสดงทัศนวิสัยจากบริเวณเดียวกันไปยังคลองคูเมืองธนบุรีเดิม (ปัจจุบันเรียกว่ารวม ๆ กันว่าคลองหลอด)

รูปที่ 15 แสดงอาคารในบริเวณเชิงเดิมเป็นอาคารของสำนักงานข่าวสารอังกฤษสามารถมองเห็นได้เมื่อกองมาจากวัดราชบูรณะ

รูปที่ 16 เป็นทัศนวิสัยจากมุมตลาดด้านติดแม่น้ำมองไปยังสะพานพุทธฯ ฝั่งธนบุรี

ที่เกิดโดยรอบบริเวณ

ปัจจุบันบริเวณเกิดโดยรอบบริเวณซึ่งเป็นพื้นดินมีเพียงบริเวณหน้าพระบรมรูปรัชกาลที่ 1 เชิงสะพานพุทธฯ ฝั่งกรุงเทพฯ เท่านั้น ซึ่งขณะนี้กำลังทำการปรับปรุงบริเวณ เป็นบริเวณเปิดโล่งที่ประชาชนในย่านรวมทั้งย่านใกล้เคียง เช่น บ้านหม้อ วังบูรพา ใช้เป็นสถานที่พักผ่อนในช่วงเวลาเช้า เย็น เพราะมีต้นไม้ร่มรื่นพลสมควรและสามารถมองเห็นสภาพแวดล้อมได้ดี แต่บริเวณริมแม่น้ำซึ่งควรเปิดให้เห็นแม่น้ำได้กลับเป็นบริเวณขนส่งและจอดรถขนานาชนิดทำให้บดบังทัศนียภาพของแม่น้ำฝั่งธนบุรีเสียหมด นอกจากนั้นบริเวณเชิงสะพานพุทธฯ ฝั่งกรุงเทพฯ ยังมีกรรณสังสินค้าซึ่งบดบังทัศนวิสัยไปยังสะพานโดยสิ้นเชิง

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในย่าน

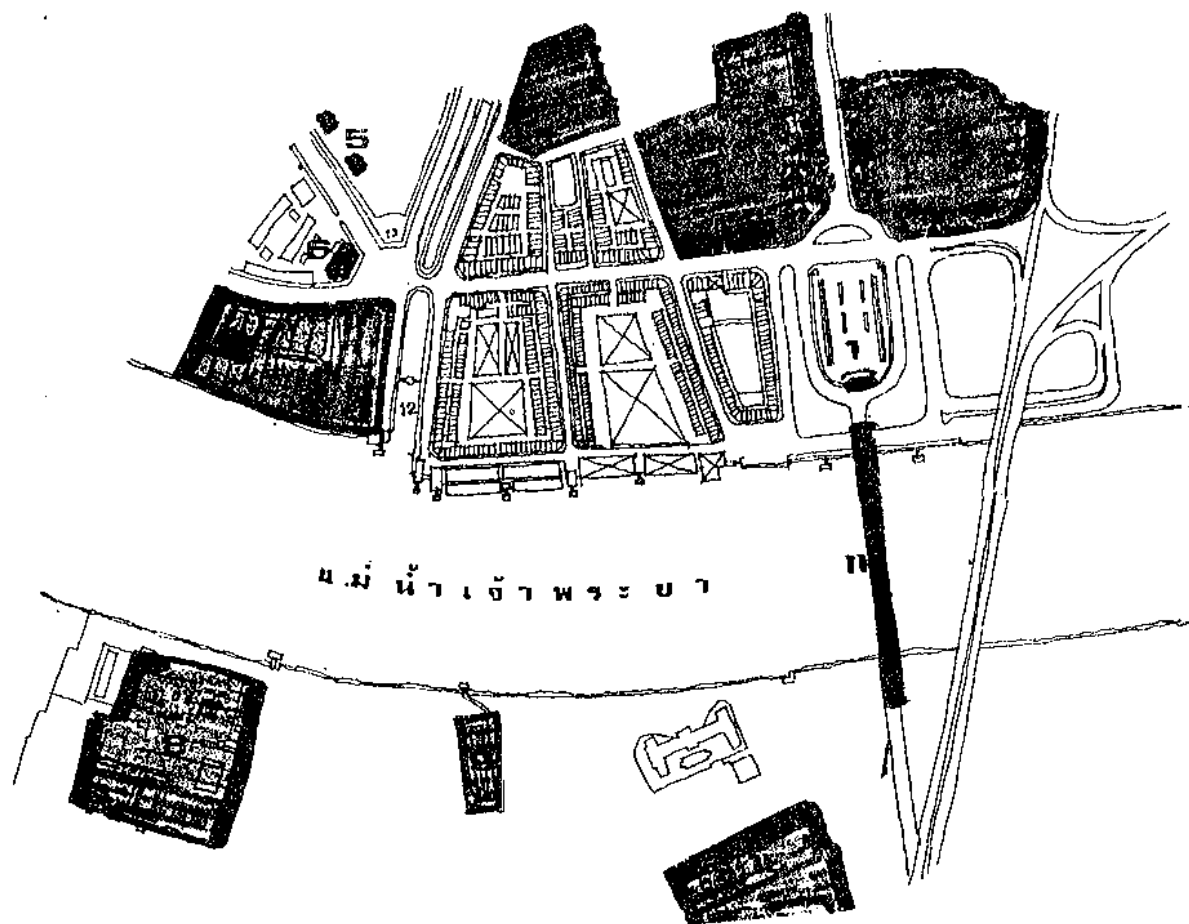
เนื่องจากย่านธุรกิจการค้าปากคลองตลาดเป็นย่านที่เป็นตลาดสดที่มีปริมาณของการค้าขาย

มากและใหญ่โตที่สุดในกรุงเทพฯ ตามที่ได้กล่าวไว้ในช่วงต้น ดังนั้นปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในย่านที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก็จะเป็นปัญหาหลักที่มักจะเกิดขึ้นกับตลาดสดอื่นๆ ด้วย ซึ่งหากย่นเนมิได้เป็นย่านเมืองเก่าซึ่งมีความผูกพันกับประวัติศาสตร์ของกรุงเทพมหานคร ความรุนแรงของปัญหาอาจลดน้อยลง แต่เมื่อเป็นย่านซึ่งอยู่ในเขตเมืองเก่ามีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับย่านเก่าแก่อื่น ๆ รอบด้านทั้งทางด้านกายภาพและเศรษฐกิจ สังคม ทำให้ปัญหาซึ่งเกิดขึ้นเฉพาะจุดมี

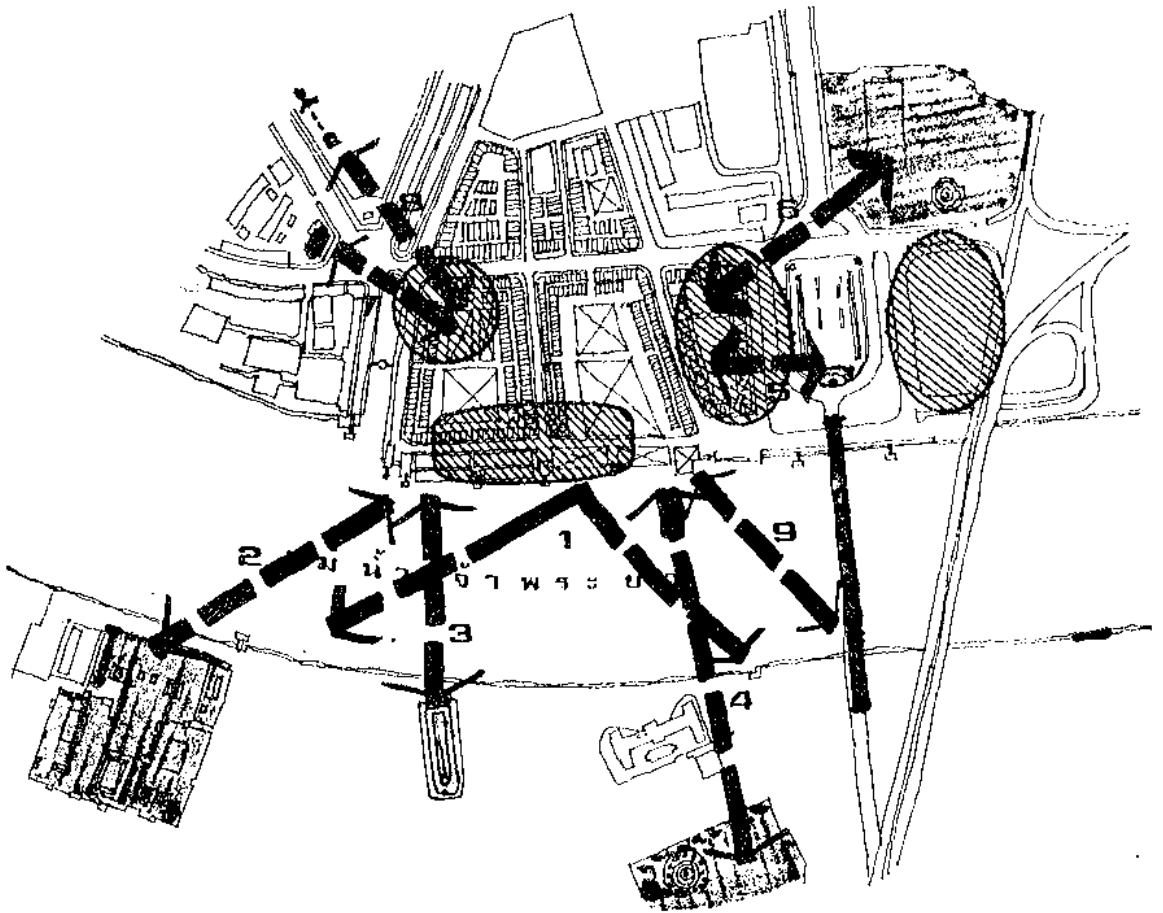
ความเกี่ยวเนื่องกับย่านอื่น ๆ คือมีผลกระทบไปถึงย่านอื่น ๆ เกียวกันเป็นลูกโซ่

ปัญหาหลักที่เกิดขึ้นในย่านและเชื่อมโยงไปยังย่านอื่น ๆ คือ

- ปัญหาการจราจร
- การเก็บขยะ
- ประเภทของสินค้าซึ่งสัมพันธ์กับการขนส่ง
- การใช้อาคารบางประเภทซึ่งเพิ่มปัญหาการจราจรและการขนส่ง

แผนที่ 6 แสดงสถานที่สำคัญรอบบริเวณตลาด

แผนที่ 7 แสดงความสัมพันธ์ของทัศนวิสัยโดยรวมกับบริเวณตลาดปากคลองตลาด

- อาคารพักอาศัยในย่าน
- กิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งบดบังทัศนวิสัยริมแม่น้ำ

ปัญหาการจราจร

ปัญหาการจราจรเป็นปัญหาใหญ่ของย่านธุรกิจการค้าปากคลองตลาด เพราะในบริเวณดังกล่าวเป็นบริเวณติดต่อใกล้เคียงกับศูนย์กลางเมืองเก่าทางออก (บริเวณพระบรมมหาราชวังถึงท่าเตียน) และต่อเนื่องกับส่วนเชื่อมต่อของฝั่ง

กรุงเทพฯ และธนบุรีบริเวณเชิงสะพานพุทธฯ ดังนั้นนอกจากการบริการขนส่งสินค้าในกิจกรรมของตลาดแล้ว ถนนจักรเพชรซึ่งเป็นถนนผ่านกลางย่านเป็นถนนซึ่งใช้ในการสัญจรเกี่ยวเนื่องของประชาชนด้วยโดยมีสายรถโดยสารประจำทางผ่านหลายสาย ทั้งยังมีรถยนต์โดยสารส่วนบุคคลปริมาณมากที่ผ่านจากย่านวังบูรพาเข้ามาที่ย่านท่าเตียน ท่าพระจันทร์ และบ้านหม้อด้วย ดังนั้นความสับสนของการจราจรจึงมีตลอด

ทั้งวันโดยเฉพาะในช่วงระยะเวลาเร่งด่วนเช้า และเย็น ซึ่งเป็นช่วงเวลาของตลาดดำเนินการ เช่นเดียวกัน ถึงแม้ว่าการขนส่งจะเริ่มตั้งแต่ 03.00 น. หรือ 05.00 น. มาแล้วก็ตาม แต่การทยอยปลีกซึ่งมีปริมาณหนึ่งเช่นกันก็ยังใช้ช่วงเวลากลางวัน โดยเฉพาะช่วงระยะเวลาเร่งด่วนด้วย ปัญหาการจราจรติดขัดบนถนนจักรเพชรจะมีขบวนเต็มไปหมดทั้งรถขนของ รถประจำทาง รถยนต์ส่วนบุคคล และรถเข็นขนของ นอกจากนี้ยังพบปัญหาจุดเข้าออกของรถขนส่งสินค้าจากบริเวณซอยท่ากลาง ซอยโรงยาเก่า ถนนอัมพวงค์ ถนนบ้านหม้อ และซอยข้างอนุสาวรีย์รัชกาลที่ ๕

การเก็บขยะ

ใบกรณีที่ได้กล่าวไว้ตอนต้นแล้วว่า การบริการเก็บขยะในตลาดทั้งสามแห่งนี้ไม่เพียงพอ ทำให้ทางเทศบาลต้องยกขยะขนาดใหญ่ 4 -- 6 กระบะมาตั้งไว้บริเวณหน้าตลาดบริเวณริมถนนจักรเพชรทำให้เพิ่มปัญหาทั้งด้านการจราจร ความสะอาดและมลภาวะเกี่ยวกับกลิ่นให้แก่ตอนหน้าของตลาดอย่างมาก ตามสภาพความเป็นจริง บริเวณนี้ทั้งหลุมพลา้น จอแจด้วยผู้คน รถเข็นของ และขบวน และยังคงสกปรกจากขยะและการทิ้งซึ่งเรี่ยราดโดยรอบบริเวณขยะด้วย สภาพดังกล่าวมีผลต่อสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบการค้าและผู้บริโภคเป็นอย่างยิ่งและปัญหาที่เพิ่มมาคือปริมาณขยะกับปริมาณเที่ยวของการ

ขนขยะจะมากมายจนล้นกว่าจะถึงเวลาขนส่งให้บริการ ๒¹⁹ ครั้งต่อวัน

ประเภทสินค้าซึ่งสัมพันธ์กับการขนส่ง
จากการสำรวจประเภทสินค้าหลักซึ่งเป็นผลไม้ ผัก และดอกไม้ ซึ่งปรากฏว่าร้อยละ 80 เป็นสินค้าประเภทผักและผลไม้ซึ่งอาศัยการขนส่งทางบก ที่เหลือร้อยละ 20 เป็นดอกไม้ ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การบริการขนส่งทางเรือ เมื่อบริการการขนส่งตามประเภทสินค้าหลักเป็นการขนส่งทางบกมากขึ้นนี้ ทำให้ปัญหาการจราจร และการขนส่งเพิ่มขึ้นรวมทั้งการที่รถขนส่งสินค้าต้องวิ่งผ่านย่านต่าง ๆ ของเมืองมายังย่านปากคลองตลาดก็มีเพิ่มขึ้นด้วย

การใช้อาคารบางประเภทซึ่งเพิ่มปัญหาการจราจรและการขนส่ง

อาคารกลุ่มของตลาดส่งเสริมเกษตรไทย ด้านริมถนนอัมพวงค์มีการใช้งานเป็นโกดังเก็บสินค้าซึ่งส่งต่อไปยังส่วนต่าง ๆ ของเมือง และเป็นประเภทสินค้าซึ่งมิใช่เป็นประเภทหลักของตลาดคือมีทั้งอาคารแห่ง เครื่องอุปโภคอื่นๆ ของชำซึ่งเช่าที่เก็บสินค้าเท่านั้น และลำเลียงออกไปยังต่างจังหวัดทำให้เพิ่มปริมาณรถขนส่งสินค้าไปยังต่างจังหวัดโดยที่สินค้าไม่มีความสัมพันธ์กับตลาดทั้งสามแห่ง และอาคารที่มีการใช้งานดังกล่าวได้ถูกนำมาไปยังห้องแถวอีกด้านหนึ่งซึ่งอยู่ตรงข้ามฝั่งของคลองคูเมืองด้วย ดังนั้นปัญหา

รถเข็นของต่อจิ้งฉีแสนเป็นระยะไกลมาจนถึงบริเวณข้ามคลองด้วย

อาคารพักอาศัยในย่าน

ในกลุ่มของตลาดส่งเสริมเกษตรไทยเช่นเดียวกัน กลุ่มกลางเป็นอาคารประเภทตึกแถว ซึ่งให้เช่าพักอาศัยและผู้เช่ามิได้มีกิจกรรมที่สัมพันธ์กับกิจกรรมของตลาดในย่านนี้เลย ผู้ที่พักอาศัยจะได้รับผลกระทบจากปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับย่านไปด้วย

กิจกรรมต่าง ๆ ที่ยังคงบังคับชนวิสัยริมแม่น้ำ

เนื่องจากบริเวณด้านหลังของตลาดเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณที่ควรเปิดทัศนวิสัยกว้างให้เห็นคิ่งน้ำด้านตรงข้ามซึ่งแลเห็นวัดกัลยาณมิตรโบสถ์กุฎจีน สะพานพุทธฯ และใกล้สะพานพุทธฯ มีฉากหลังเป็นสถาปัตยกรรมของวัดประยูรวงศาวาส แต่ปรากฏว่าบริเวณหลังตลาดใช้ในกิจกรรมการขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ หากมีแต่การขนส่งทางน้ำอย่างเดียวยุทธยานนี้อาจลดน้อยลงเพราะการมีท่าเรือขนของริมแม่น้ำเป็นลักษณะธรรมชาติของอาคารริมแม่น้ำของไทยมาตั้งแต่สมัยโบราณ แต่ทว่าเนื่องจากปัญหาการบริการขนส่งทางบกเพิ่มพูนขึ้นจำเป็นต้องสร้างที่จอดรถริมน้ำ ส่วนใหญ่จอดรถเจ้าของอาคารหรือเจ้าของกิจกรรมในตลาดบริเวณริมแม่น้ำทำให้ไม่สามารถเห็นทัศนียภาพริมแม่น้ำได้เลย ผู้ที่มองจากฝั่งตรงข้ามมายังบริเวณตลาดจะเห็นรถ

ยนต์ส่วนบุคคลและรถบรรทุกของจอดเรียงรายเต็มไปหมด เป็นที่น่าเสียดายของลักษณะทัศนียภาพริมแม่น้ำของเมืองบางกอกเก่าเป็นอย่างยิ่ง

การวิเคราะห์ปัญหา

จุดประสงค์ของการเลือกทำเลที่ตั้งตลาด

การวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นในย่านปากคลองตลาดปัจจุบันจำเป็นต้องศึกษาย้อนไปยังลักษณะกิจกรรมในอดีตด้วย การที่ตลาดองค์การปากคลองตลาดตั้งอยู่ในย่านนี้ตั้งแต่เริ่มแรกคือเลือกบริเวณใกล้แม่น้ำก็เนื่องมาจากเหตุผลเช่นเดียวกับการเลือกที่ตั้งอาคารของคนไทยโบราณคือเพื่อสะดวกในการคมนาคมขนส่งสินค้าทางน้ำ ซึ่งรวดเร็วและประหยัดจุดประสงค์ของการเลือกทำเลที่ตั้งของตลาดองค์การปากคลองตลาดเช่นกับตลาดท่าเตียน²⁰ “...ทางการเห็นว่าบริเวณนี้มีทำเลที่เหมาะสมที่ตั้งตลาดรับสินค้าจากสวนทางฝั่งธนบุรีคือจากคลองบางหลวงและคลองบางกอกน้อยตลอดจนอาหารทะเลและสินค้าจากต่างเมืองได้เพราะอยู่ริมแม่น้ำมีท่าจอดเรืออยู่กลางใจเมืองเขตชุมชนและไม่มีเจ้าของ ฉะนั้นทางการจึงให้ริ้อบ้านเรือน ร้านค้าที่ยังเหลือจากไฟไหม้ และย้ายตลาดสนาม (ตลาดท้ายวัง) ซึ่งเป็นตลาดบกมาตั้งรวมไว้ริมแม่น้ำ ณ บริเวณที่โล่งเตียนเรียกว่าตลาดท่าเตียน นับเป็นศูนย์กลางการค้าที่สำคัญทั้งอาหารสด ผัก ผลไม้ และสินค้านานาชนิด มีเรือจอดติดกันเป็นแพออกไปเกือบครึ่งแม่น้ำ เรียกกันแต่เดิมว่าตลาด

ทั้งนี้^{๒๑} เวลาติดตลาดคือ ตั้งแต่รุ่งสว่างจนถึงเพล มีเรือสินค้าจากหัวเมืองไกลๆ ขนส่งสินค้ามาขายและซื้อสินค้ากลับไปอยู่ตลอดเวลา ภายหลังจึงเกิดอาคารถาวรขึ้นทั่วไปในบริเวณนี้....”

จุดประสงค์ของการเลือกทำเลที่ตั้งของตลาดองค์การปากคลองตลาดเช่นเดียวกับการเลือกตลาดท่าเตียนหลังช่วงที่เกิดไฟไหม้บริเวณหลังวัดพระเชตุพนในสมัยรัชสมัยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2400)^๒ คือต้องการที่ริมแม่น้ำรับสินค้าหลักประเภทผักและผลไม้จากสวนฝั่งธนบุรี เนื่องจากสินค้าหลักของตลาดปากคลองตลาดตั้งแต่เริ่มตั้งตลาด (ประมาณ 50 ปีมาแล้ว) แต่ตลาดส่งเสริมเกษตรไทยเริ่มกิจการประมาณ 10 ปี) คือ ผัก ผลไม้และดอกไม้ ซึ่งในระยะนั้นทั้งผัก ผลไม้ และดอกไม้จะขนส่งมาจากสวนแถวฝั่งธนบุรีเป็นหลัก การขนส่งจะให้บริการท่าเรือด้านหลังตลาดเท่านั้นทำให้สะดวกต่อการขนส่งมากและไม่เป็นปัญหากับการขนส่งด้านถนน จักรเพชรด้านถนนจักรเพชรจะใช้เฉพาะการขนส่งสำหรับผู้บริโภคเท่านั้น แต่ปัจจุบันสภาพสังคมและเศรษฐกิจเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากมาย สินค้าผักและผลไม้ได้มาจากบริเวณสวนฝั่งธนบุรีเป็นส่วนใหญ่แต่มาจากแหล่งต่าง ๆ ทั่วประเทศซึ่งต้องอาศัยการขนส่งทางบก (80%) มีแต่ดอกไม้เท่านั้นที่ยังใช้การขนส่งทางเรืออยู่ (20%) เพราะมาจากย่านบางบำหรุ ตลิ่งชัน ภาษีเจริญ นครปฐม หนองแขม ฯลฯ

ดังนั้น จากการพิจารณาความเปลี่ยนแปลงของแหล่งผลิตสินค้าซึ่งเปลี่ยนไปทำให้เกิดปัญหาการจราจรขนส่งซึ่งผิดไปจากเป้าหมายเดิมของการเลือกทำเลที่ตั้งตลาด สินค้าที่ยังมาตามวัตถุประสงค์เดิมคือสินค้าประเภทดอกไม้ ซึ่งตลาดปากคลองตลาดเป็นแหล่งกระจายหลักของสินค้าประเภทนี้ไปสู่ส่วนต่าง ๆ ของประเทศ

การพัฒนาธุรกิจของตลาด

การดำเนินธุรกิจทุกประเภทจำเป็นต้องมีการพัฒนาซึ่งจะไปตามกระบวนการและการสนองความต้องการเพิ่มจำนวนของผู้บริโภค ตลาดกลุ่มปากคลองตลาดเป็นตลาดซึ่งถึงแม้จะพิจารณาเฉพาะตัวตลาดของแต่ละตลาดก็อยู่ในประเภทตลาดขนาดใหญ่มาก^{๒๒} (ตลาดปากคลองตลาดและตลาดยอดพิมาน) และขนาดใหญ่ (ตลาดส่งเสริมเกษตรไทย) แต่ถึงแม้ขนาดใหญ่แล้วก็ตามปริมาณของผู้บริโภคยังมีมากขึ้นจำเป็นที่ตลาดต้องพัฒนา การพัฒนาโดยการเพิ่มพื้นที่การค้าเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ เพราะทั้งสามแห่งแน่นและการค้าขายใช้พื้นที่แทบทุกตารางนิ้วอยู่แล้ว ดังนั้นการขยายตลาดทำได้โดยการเพิ่มปริมาณสินค้าและเพิ่มระยะเวลาการค้าซึ่งเป็นการเพิ่มปัญหาต่อสภาพแวดล้อมมากขึ้น ดังนั้นจึงควรพิจารณาว่า ในกรณีที่มีการค้าขายต้องมีการพัฒนามีการเพิ่มจำนวน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลไม้และดอกไม้สามารถมีตลาดต่างประเทศรองรับได้สะดวกหากมีกระบวนการบริหารงานที่ดีพอ

ดังนั้นหากวิเคราะห์ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งผลิตของสินค้าและที่ตั้งตลาดตลอดจน สภาพแวดล้อมโดยรอบแล้ว ควรพิจารณาว่า

— สินค้าทุกประเภทควรอยู่ในตลาดทั้งสามแห่งหรือไม่ หากต้องการพัฒนาในด้านการเพิ่มปริมาณสินค้าหากพิจารณาถึงแหล่งผลิตของสินค้าประเภทผัก ผลไม้ และดอกไม้ ควรคู่กับการเพิ่มปริมาณสินค้าในการขยายตลาดแล้วจะเห็นว่า สินค้าประเภทผักและผลไม้ซึ่งมีปริมาณเมื่อเปรียบเทียบกับดอกไม้แล้วประมาณ 80:20 นั้นมีแหล่งผลิตซึ่งมีได้เอื้ออำนวยกับที่ตั้งของบริเวณตลาด และยังคงอาศัยการขนส่งทางบกซึ่งเพิ่มปัญหาการขนส่งและการจราจรแก่บริเวณกรุงเทพมหานครโกสินทร์ชั้นนอกและชั้นใน หากประเภทสินค้าประเภทผักและผลไม้สามารถย้ายไปยังแหล่งมูมเมืองต่าง ๆ ตามโครงการตลาดเพื่อเกษตรกรได้ บริเวณตลาดจะเอื้ออำนวยต่อการขยายการค้าประเภทดอกไม้ ซึ่งมีแนวโน้มความต้องการของตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศสูงขึ้นได้ เมื่อเพิ่มปริมาณสินค้าประเภทดอกไม้ซึ่งส่วนใหญ่ใช้การขนส่งทางเรือซึ่งถึงแม้จะเพิ่มขึ้นก็ไม่ได้เพิ่มปัญหาการจราจรและการขนส่งให้แก่ย่านกรุงเทพมหานครโกสินทร์ชั้นนอกและใน จะเพิ่มเฉพาะการขนส่งรายย่อยเท่านั้น ซึ่งเป็นผลต่อการพัฒนาตลาดเอง และการพัฒนาโดยส่วนรวมในระบบที่เกี่ยวข้องด้วย

— กิจกรรมบางประเภทยังควรอยู่ในย่านหรือไม่ ?

กิจกรรมบางประเภทในที่นี้หมายถึง

- อาคารให้เช่าเป็นโกดังเก็บของซึ่งต้องขนส่งออกจากย่านโดยมิได้เกี่ยวข้องกับการค้าในย่าน
- อาคารให้เช่าพักอาศัยในมาตรฐานซึ่งค่อนข้างต่ำ

อาคารให้เช่าเป็นโกดังเก็บของซึ่งต้องขนส่งออกจากย่านโดยมิได้เกี่ยวข้องกับการค้าในย่านตั้งอยู่ในบริเวณของตลาดส่งเสริมเกษตรไทยซึ่งทำให้มีรถขนส่งขนาดใหญ่จอดรับบริการอยู่ในถนนอัมพวงค์ด้านกับตลาดตลอดเวลา และเพิ่มการพลุกพล่านของรถเข็นของข้ามฝั่งคลองคูเมืองด้วย

หากพิจารณาว่ากิจกรรมตลาดควรลดประเภทสินค้าเหลือเพียงตลาดดอกไม้ส่วนกิจกรรมดังกล่าวซึ่งเป็นปัญหาต่อการจราจรก็ควรออกจากบริเวณไปด้วย เช่นเดียวกับอาคารพักอาศัยให้เช่าในย่านเดียวกัน อาคารพักอาศัยควรให้คงมีอยู่เฉพาะแต่ที่เป็นเจ้าของกิจการประกอบการค้าในย่าน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าในย่าน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้าในย่านเท่านั้น

การพัฒนาสภาพแวดล้อม

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมของย่านคือปัญหาการจัดระบบการค้า การบริการทุกประเภทและปัญหาความสะอาด และสุขวิทยาปัญหาสภาพแวดล้อมเกิดขึ้นจากต้นเหตุของการบริการและการขนส่งเป็นเหตุใหญ่อันก่อให้เกิด

สภาพดบังทัศนวิสัยรึมน้ำ สภาพความแออัด
ของรถบริการซึ่งขัดขวางการรับบริการของผู้
บริโภค และความไม่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม
รอบด้าน

ปัญหาสภาพแวดล้อมจะพัฒนาได้หากมี
การลดประเภทการค้าตามที่วิเคราะห์ข้างต้น
เพราะเมื่อปัญหาการจราจรทางบกที่เกี่ยวข้องเนื่อง
กับการขนส่งหมดไป ทัศนวิสัยรึมน้ำด้านหลัง
ตลาดจะสามารถเปิดได้ไม่เป็นอย่างปัจจุบัน
ปัญหาด้านความสะอาดและสุขวิทยาภิเช่นเดียว
กัน ความสกปรกภายในตลาดส่วนหนึ่งเกิดจาก
การขนส่งผักและผลไม้ ซึ่งเรียกรวดกับพื้นและ
เหยียบย่ำบดทับด้วยผู้คนและรถเข็นทำให้เน่า
เหม็นและไม่ได้รับการเก็บกวาดทันท่วงที สภาพ
ภายในและภายนอกจึงสกปรกมาก หากลด
ประเภทเป็นแค่ตลาดดอกไม้ปัญหาความสะอาด
จะน้อยลง เพราะการบรรจุหีบห่อและการขาย
ดอกไม้ขายเป็นกำขนาดใหญ่และเล็ก ปัญหา
ขยะเหลือทิ้งจะน้อยลง

ปัญหาความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมโดย
รอบด้านได้กล่าวไว้ในตอนต้นว่า สภาพรอบ
บริเวณเป็นพื้นที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์
วัฒนธรรม และการศึกษา ควรมีพื้นที่ในย่าน
ที่ให้อำนวยความสะดวกเชื่อมต่อกับสภาพแวดล้อม
โดยรอบด้านบ้าง โดยอาจเชื่อมต่อกันด้วยตัว
กลางต่าง ๆ เช่น

– บริเวณเปิดโล่ง

– ลักษณะกิจกรรมต่อเนื่อง

– ภูมิสถาปัตยกรรม

การครอบครองที่ดิน

ปัญหาการครอบครองที่ดินกับการอนุรักษ์
และการพัฒนาในขอบเขตจะเป็นปัญหาใหญ่ของ
ทุก ๆ พื้นที่ที่สมควรอนุรักษ์หากพื้นที่นั้นมิใช่
ที่ดินของทั้งสามตลาดมีบริเวณตลาดองค์การ
ปากคลองตลาดเท่านั้นที่เป็นของกระทรวง
มหาดไทย อีกสองแห่งเป็นของเอกชน ดังนั้น
การพัฒนาและอนุรักษ์ซึ่งสืบเนื่องกับการเป็น
กรรมสิทธิ์ที่ดินจะทำให้เฉพาะส่วนที่เป็นของรัฐ
อีก 2 แห่งหากต้องการเสนอแนะเพื่อพัฒนาต้อง
มีกฎหมายบังคับ ซึ่งหากพิจารณาตามประกาศ
กระทรวงมหาดไทย 2 ฉบับ เกี่ยวกับกำหนด
บริเวณห้ามก่อสร้างตัดแปลง ใช้ หรือเปลี่ยน
การใช้อาคารชนิดใดหรือประเภทใดภายในบริ-
เวณกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นในและชั้นนอกแล้ว
หากสามารถบังคับต่อการก่อสร้างเอกชนได้ก็อาจ
ใช้ในการพัฒนาสภาพแวดล้อมได้บ้าง แต่ประ-
การดังกล่าวปัจจุบันใช้บังคับได้เฉพาะแต่หน่วย
ราชการด้วยกันเท่านั้น ดังนั้นการปรับปรุง
สภาพแวดล้อมเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาตาม
บทวิเคราะห์นี้จำเป็นต้องเสนอแนะตามความ
เป็นไปได้ในปัจจุบันให้มากที่สุด กล่าวคือการ
ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอันกระทบต่อการลงทุนจะ
เสนอแนะในส่วนที่ดินของรัฐ แต่การปรับใน
ส่วนที่ดินของเอกชนจะเสนอในการจำกัดประ-

เภทการค้าซึ่งส่งผลต่อสภาพแวดล้อมเท่านั้นไม่สามารถเสนอบังคับด้านกายภาพได้

การเสนอแนะเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาย่านธุรกิจริมแม่น้ำย่านปากคลองตลาด

การเสนอแนะเพื่ออนุรักษ์และพัฒนาย่านปากคลองตลาดตามหัวข้อข้างต้นหมายถึง

- การเสนอแนะเพื่ออนุรักษ์สภาพแวดล้อมริมแม่น้ำเจ้าพระยาบริเวณย่านปากคลองตลาดให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมรอบย่านและสภาพแวดล้อมของกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกและชั้นใน ซึ่งมีความสัมพันธ์กับทัศนวิสัยของฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาด้านธนบุรีซึ่งอยู่ตรงข้ามด้วย
- การเสนอแนะเพื่อพัฒนาย่านธุรกิจและประเภทของการค้าซึ่งเอื้ออำนวยต่อการอนุรักษ์และการพัฒนาธุรกิจเฉพาะอย่าง โดยพิจารณาศักยภาพของการพัฒนาซึ่งไม่ขัดต่อระบบการขยายตัวของเมืองโดยส่วนรวม เฟ่งเล็งเฉพาะกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอกและชั้นในซึ่งบริเวณย่านนี้อยู่ระหว่างกลาง

การเสนอแนะจากการวิเคราะห์จะได้เสนอแนะ 2 รูปแบบ คือ

- **รูปแบบที่ 1** เสนอแนะสภาพการพัฒนา ย่านปากคลองตลาดตามสภาพแวดล้อม และการวิเคราะห์ตามหลักวิชาการ

- **รูปแบบที่ 2** เสนอแนะสภาพการพัฒนา ย่านปากคลองตลาดตามสภาพความเป็นไปได้จริง โดยพิจารณาจากควมมีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน การประสานงานกับหน่วยราชการอื่น และลักษณะของการใช้ที่ดินบางส่วน ซึ่งจำเป็นต้องเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อมกายภาพที่เปลี่ยนแปลงไปแล้วจากขั้นตอนการพัฒนาชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานคร

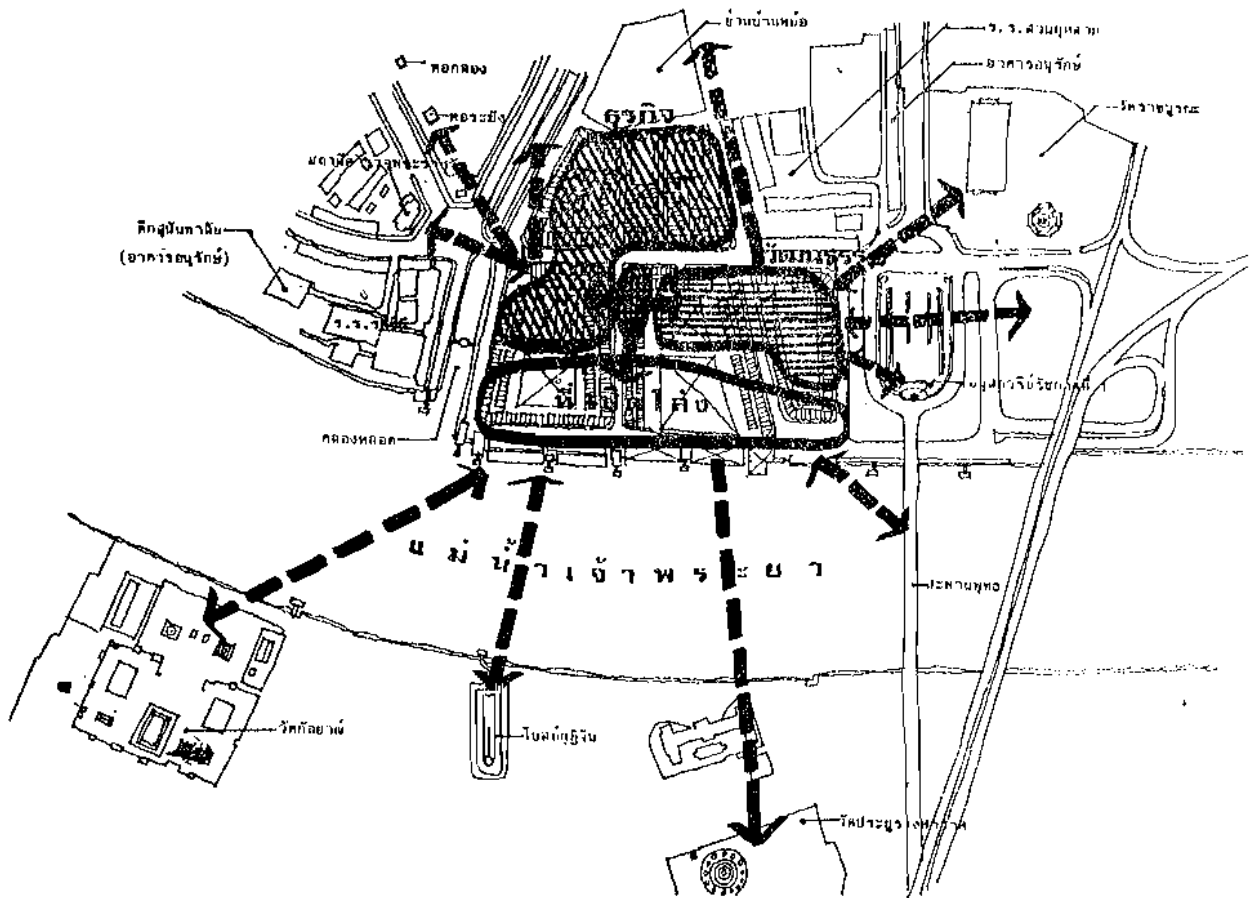
รูปแบบที่ 1 เสนอแนะการพัฒนา ย่านปากคลองตลาดตามสภาพแวดล้อม และการวิเคราะห์ตามหลักวิชาการ

จากการพิจารณาสภาพแวดล้อมทางกายภาพของย่านซึ่งล้อมรอบด้วยสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการศึกษา (แผนที่ 6) และทัศนวิสัยจากภายในย่านไปยังสถานที่ต่าง ๆ โดยรอบ (แผนที่ 7) จะพบว่าหากบริเวณในย่านสามารถสร้างบริเวณเปิดโล่งให้มีความสัมพันธ์กับบริเวณต่าง ๆ โดยรอบได้สมควรเปิดบริเวณเปิดโล่งในย่าน 3 ส่วน (แผนที่ 7) และหากพิจารณาประเภทกิจกรรมที่สัมพันธ์กับย่านโดยรอบและไม่ทำลายสภาพแวดล้อมอื่น ๆ จะเสนอกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามแผนที่ 8 คือ กลุ่มที่เปิดโล่งริมน้ำเปิดให้เห็นวัดกัลยาณ์ฯ โบสถ์กุฎีจีน และวัดประยูรวงศาวาส รวมทั้งสภาพริมน้ำฝั่งตรงข้ามกลุ่มธุรกิจการค้า ซึ่งลดประเภทการค้าเหลือเพียงตลาดดอกไม้ แต่ขยายขอบเขตให้กว้างขึ้น คือ ที่เขตตลาด

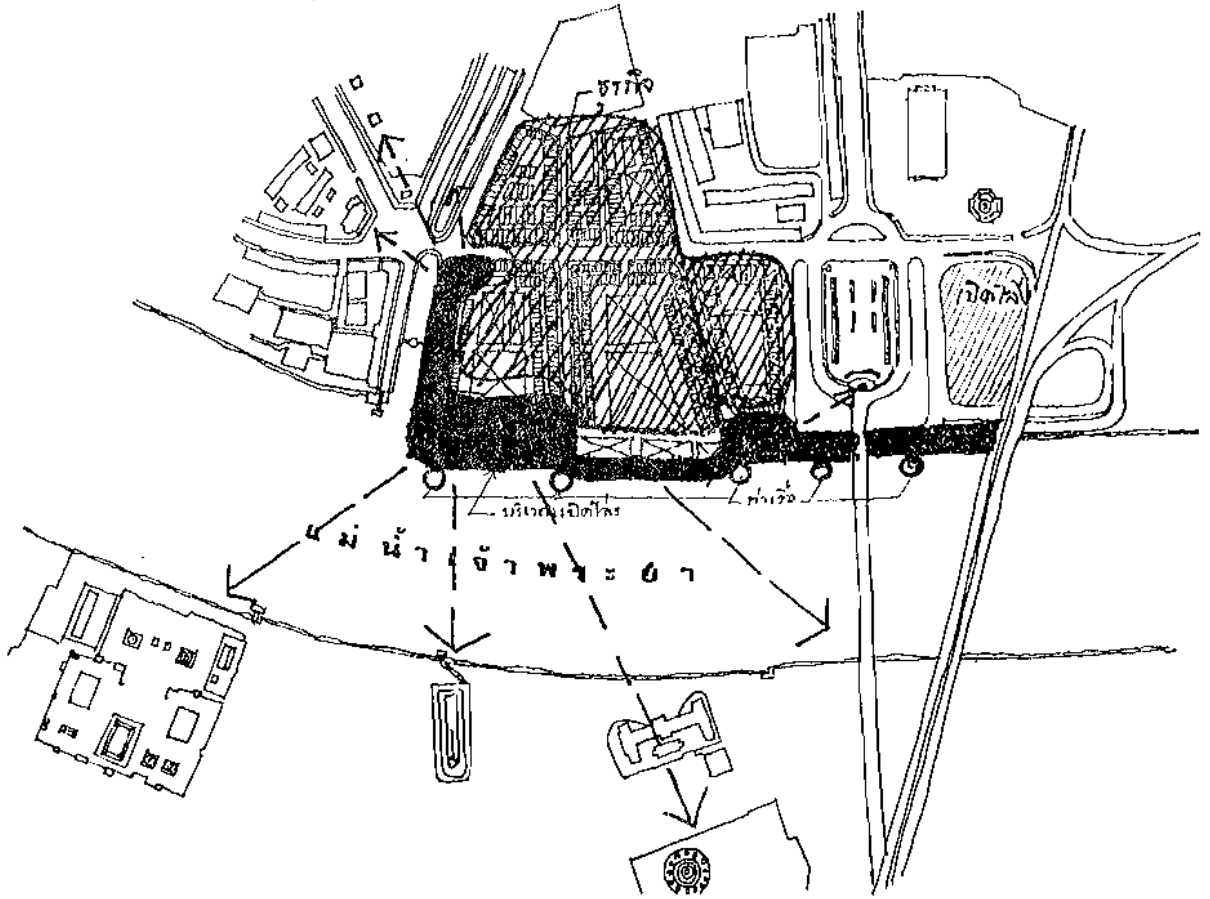
ดยกไม้ให้เชื่อมต่อกันในเขตตลาดองค์การปาก
คลองตลาดเดิมต่อกับตลาดส่งเสริมเกษตรไทย
โดยเว้นที่ว่างเปิดโล่งมุมตลาดด้านถนนอัษฎางค์
เพื่อเปิดทัศนวิสัยคลองคูเมือง หอกลอง หล
ระฆัง และอาคารอนุรักษ์ ส่วนย่านตลาด
ยอดพิมาน ซึ่งมีทางต่อเนื่องกับย่านบ้านหม้อ
ซึ่งเป็นกลุ่มกิจกรรมเก่าของเมืองบางกอกเดิม
อาจเพิ่มพูนความสำคัญของถนนบ้านหม้อในลักษณะ
ของทางเปิดต่อเนื่องของชุมชนมาสู่บริเวณตลาด
ยอดพิมาน ซึ่งเปลี่ยนกิจกรรมเป็นด้านวัฒน-

ธรรมให้สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมด้านโรงเรียน
สวนกุหลาบ วัดราชบูรณะฯ สะพานพุทธฯ
และอนุสาวรีย์รัชกาลที่ 1 ซึ่งมีบริเวณเปิดโล่งให้
เชื่อมต่ออยู่แล้ว การกระจายและการรวมเข้า
ทางใหม่ส่วนกลางของกลุ่มกิจกรรมและมีทาง
รองรอยด้าน การบริการขนส่งสินค้าใช้ทางเรือ
เป็นส่วนใหญ่ ถนนโดยรอบใช้กระจายสินค้า
สำหรับผู้บริโภค

การเสนอแนะตามแบบที่ 1 เมื่อพิจารณา
สภาพแวดล้อมแล้วเห็นว่าสามารถสร้าง ความ

แผนที่ 8 แสดงกลุ่มการใช้พื้นที่ตามข้อเสนอแนะแบบ 1

แผนที่ 9 แสดงการเปิดพื้นที่โล่งตามข้อเสนอแนะแบบ 2

สัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมภายในและสภาพแวดล้อมภายนอกได้เหมาะสม แต่หาดีดีปัญหาในการปรับปรุงบริเวณเปิดโล่ง และการเปลี่ยนกิจกรรมโดยสิ้นเชิงของตลาดยอดพิมานทั้งหมด ซึ่งเป็นกรรมสิทธิ์ของเอกชน ดังนั้นจึงใคร่ขอเสนอแนะรูปแบบที่ 2 ซึ่งพิจารณาการพัฒนาเป็นขั้นตอนตามความเป็นไปได้จริง

รูปแบบที่ 2

พิจารณาตามแผนที่ 9 ซึ่งมีการเปิดบริเวณโล่งเฉพาะในส่วนที่เป็นของราชการและส่วนที่มี

โอกาสเปิดโล่งเพิ่มเติมโดยการประสานระหว่างหน่วยราชการ

ตลาดองค์การปกครองตลาดเป็นของทางราชการการเปิดโล่งบริเวณริมคลองคูเมืองที่ดีตรงมุมซึ่งตรงกันหอกลอง หอระฆัง มีโอกาสกระทำได้ รวมทั้งเปิดบริเวณริมน้ำ บริเวณที่เหลือใช้เป็นตลาดดอกไม้สัมพันธ์กับตลาดยอดพิมานและตลาดส่งเสริมเกษตรไทยได้ ส่วนบริเวณด้านหลังอนุสาวรีย์เป็นถนนริมน้ำของราชการอยู่แล้ว ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับการเปิดพื้นที่ว่าง

ปัญหาที่วางรिमน้ำมีเฉพาะบริเวณริมน้ำของตลาดยอดพิมาน ซึ่งอาจเสนอต่อกรมเจ้าท่าขอยื่นทางเดินริมน้ำให้ต่อเนื่องกับบริเวณที่วางอื่น ๆ ได้ โดยอนุโลมให้มีการขนส่งผ่านบริเวณได้ การเสนอแนะตามรูปแบบที่ 2 สามารถสร้างที่เปิดโล่งรอบบริเวณที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมได้ และมีศักยภาพในการดำเนินการได้ค่อนข้างสูง ส่วนในขั้นตอนต่อไปการบังคับประเภทการค้าอาจทำได้ยาก แต่การจำกัดรถบรรทุกเข้ามาในย่านมีโอกาสทำได้เมื่อพิจารณาการพัฒนาโดยส่วนรวมของกรุงรัตนโกสินทร์ หากสามารถจำกัดการขนส่งสินค้าทางบกเข้าสู่ย่านได้ โอกาสที่ประเภทสินค้าจะอาศัยการขนส่งทางเรือซึ่งหมายถึงประเภทสินค้าดอกไม้ยังกระทำได้ จะทำให้ศักยภาพในการลดประเภทการค้าและสินค้านี้มีโอกาสทำได้

สำหรับการเปิดบริเวณเปิดโล่งเชิงสะพาน-พุทฺธิใหม่ศักยภาพค่อนข้างสูงเนื่องจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่เปลี่ยนไปไม่เอื้ออำนวยต่อการใช้งานในกิจกรรมเดิม และจากเทศบัญญัติปัจจุบัน การก่อสร้างอาคารใหม่ในที่เดิมเป็นไปได้ยาก ดังนั้นมีโอกาสซื้อที่ดินบริเวณดังกล่าวเป็นส่วนเปิดโล่งได้ง่าย

บทสรุป

จากการพิจารณาสภาพแวดล้อมทั่วไป ประกอบกับกิจกรรมในย่านธุรกิจการค้าปากคลองตลาดและการวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้ง

การพัฒนาย่านธุรกิจดังกล่าว ซึ่งเป็นย่านธุรกิจหนึ่งในสองย่านที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำบริเวณเมืองบางกอกเดิม ได้พิจารณาแล้วว่าย่านธุรกิจการค้ามีความจำเป็นสำหรับชุมชน ทั้งยังต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเมืองในส่วนรวมด้วย แต่ในกรณีที่ย่านนี้อยู่ในสภาพแวดล้อมพิเศษกว่าย่านธุรกิจการค้าอื่น ๆ คืออยู่ท่ามกลางสภาพแวดล้อมของเมืองเก่าและแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งเป็นลักษณะการตั้งเมืองตามธรรมชาติของไทยมาแต่โบราณ ดังนั้นจำเป็นต้องพิจารณาน้ำหนักของการอนุรักษ์และการพัฒนาในลักษณะที่ไม่ขัดกัน รวมทั้งให้ผลในการส่งเสริมสภาพแวดล้อมด้วย จึงได้เสนอผลสรุปจากการวิเคราะห์ตามรูปแบบทั้ง 2 รูปแบบ โดยเน้นหนักในการเปิดบริเวณเปิดโล่งริมแม่น้ำ และบริเวณที่มีความสัมพันธ์กับบริเวณอื่น ๆ โดยรอบ ลักษณะริมน้ำของไทยแตกต่างจากของชาติอื่น การตั้งอาคารบ้านเรือนมีลักษณะเฉพาะตัว หากเปรียบเทียบกับที่ตั้งอาคารริมน้ำของยุโรป (รูปที่ 7) และจีน (รูปที่ 8,9) จะเห็นว่าบ้านเรือนริมน้ำของจีนมีลักษณะทางกายภาพให้เห็นทางทัศนวิสัยที่แลดูละเอียดอ่อนกว่า เชื่อนไม่ เป็นเส้นตรงแข็งเหมือนแบบยุโรป มีการสร้างบ้านเรือนยื่นเข้าออกเกาะตามลำน้ำ แต่ของไทยมีสภาพบ้านเรือนที่ละเอียดอ่อนกว่าของจีน เพราะส่วนใหญ่อาคารริมน้ำไทยเป็นอาคารยกเสาสูง ทำให้ต้องมีทางเดินมายังทำนน้ำเป็น

ลักษณะเด่นเฉพาะตัวของอาคารริมน้ำของไทย (รูปที่ 10, 11, 12) สำหรับทำน้ำสาธารณะก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากระดับน้ำขึ้นลงต่างกันมาก ทำให้ต้องมีทางเชื่อมต่อกันไปยังท่าเรือ เพื่อเป็นตัวกลางในการปรับระดับ ทำให้มีแนวท่าเรือเข้าออก และเขื่อนก็ไม่นิยมทำแข็งตรงเป็นแนวยาว การตั้งลักษณะเล็กๆ น้อยๆ ของริมน้ำตามบรรยากาศไทยนี้อาจพิจารณาในการออกแบบผังด้านกายภาพให้เหมาะสมได้ ดังตัวอย่างรูปที่ 13 แสดงผังการพัฒนาย่านการค้าปากคลองตลาดของนายบุญเลิศ ตระกูลขจรศักดิ์ และคณะ ในวิชาออกแบบสถาปัตยกรรม 7

ปีการศึกษา 2526 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นตัวอย่างการเปิดโล่งริมน้ำโดยการกันเขื่อนและทางเดินริมน้ำที่ไม่เป็นเส้นตรงและสามารถเดินริมน้ำได้ 2 ระดับ ซึ่งเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของลำน้ำเจ้าพระยามากกว่าการกันเขื่อนเป็นแนวตรง

การอนุรักษ์ริมแม่น้ำเจ้าพระยานี้ในกรณีที่ไม่สามารถบังคับกิจกรรมได้ หากสามารถบังคับกิจกรรมได้ หากสามารถสร้างบริเวณเปิดโล่งเป็นระยะได้และสร้างพื้นที่เขียวในบริเวณเปิดโล่งได้ก็เป็นนิมิตดีของการเสนอแนะในการอนุรักษ์เป็นเบื้องต้น

เชิงอรรถ

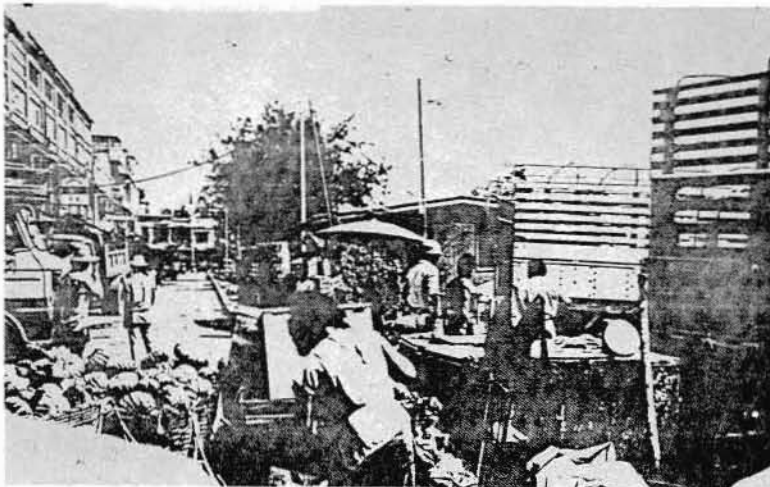
1. สุขเมธ ชุมสาย, *น้ำ, ลักษณะไทย*, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525) หน้า 284-285
2. ชลิตถาวร วีรพลิน : "รายงานผลของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์ฯ" *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับพิเศษ ฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์*, (กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2525) หน้า 219
3. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
4. สุขเมธ ชุมสาย, *อ้างแล้ว*, หน้า 291
5. น.ชินครอน แอนด์แอสโซซิเอท จำกัด, *โครงการพัฒนาเกาะกรุงรัตนโกสินทร์ เอกสารรายงานการศึกษาแนวทางเพื่อการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ*, 2525 หน้า 17
6. เกียรติ จิระกุล, *ตลาดในกรุงเทพฯ กระจายตัวและพัฒนาการ*, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525) หน้า 411
7. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
8. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
9. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
10. เรื่องเดียวกัน, หน้า 64
11. เรื่องเดียวกัน, หน้า 104-105
12. เรื่องเดียวกัน, หน้า 101-102
13. เรื่องเดียวกัน, หน้า 103
14. เรื่องเดียวกัน, หน้า 88
15. เรื่องเดียวกัน, หน้า 104
16. เรื่องเดียวกัน, หน้า 105
17. เรื่องเดียวกัน, หน้า 103
18. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
19. จากการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการค้าขาย เมื่อวันที่ 26 กันยายน 2527
20. เกียรติ จิระกุล, *อ้างแล้ว* หน้า 16
21. เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน
22. เรื่องเดียวกัน, หน้า 61

บรรณานุกรม

- เกียรติ วิวะกุลและคณะผู้วิจัย. *ตลาดในกรุงเทพฯ การขยายตัวและพัฒนาการ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- ชลิตมากร วีระผลิน. "รายงานของคณะกรรมการโครงการกรุงรัตนโกสินทร์", *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับพิเศษ ฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์ 2525
- สุศวี จามรมาน. "บทบาทของคลองสมัยกรุงรัตนโกสินทร์", *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับพิเศษฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2525
- ทิณทวณ แลนด์ แอสโซซิเอท. *โครงการพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์*, เอกสารรายงานการศึกษาแนวทางเพื่อพัฒนาเกาะรัตนโกสินทร์ เสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2525
- สุขเมธ สุขสาย ณ ลยุธยา. *น้ำ, ลักษณะไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, 2525.
- อรศิริ ปาณินท์. "ย่านธุรกิจกรุงรัตนโกสินทร์ชั้นนอก", *วารสารวิชาการคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับศิลปสถาปัตยกรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526
- อับดุลงค์ ไปราฮานนท์. "การคมนาคมทางน้ำในกรุงเทพฯ", *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับพิเศษ ฉลอง 200 ปี กรุงรัตนโกสินทร์*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์การพิมพ์, 2525
- Horigome KenJi. "Water Around the World", *Process No24*. Process Architecture Publishing Co. Ltd. Japan, 1981
- Watabe Kazuji. "An Attitude Toward Designing Water Spaces", *Process No24*. Process Architecture Publishing Co. Ltd., Japan, 1981

รูปที่ 1
แสดงรถขนส่งสินค้าบริ
เวณซอยโรงยาเก่า

รูปที่ 2
แสดงการขนส่งสินค้าบริ
เวณริมแม่น้ำ

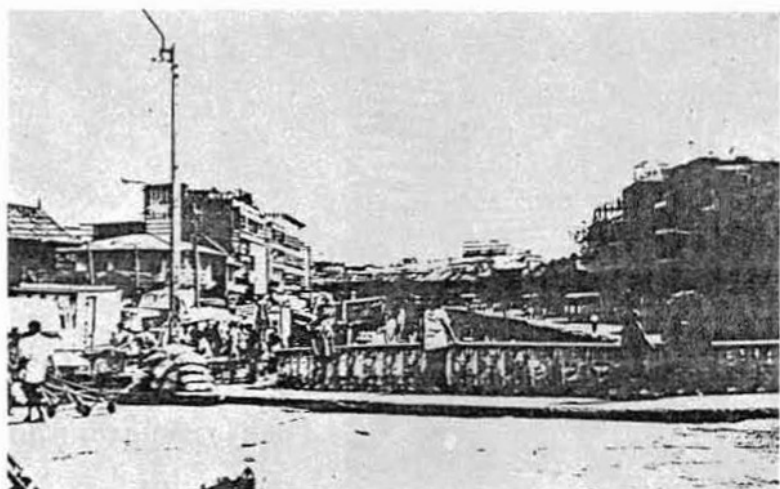

รูปที่ 3
การค้าขายบริเวณ
ภายนอกตลาดองค์การ
ปากคลองตลาด

รูปที่ 4

อาคารอนุรักษ์ซึ่งอยู่ใน
ความดูแลของสถานีตำ
รวจพระราชวัง

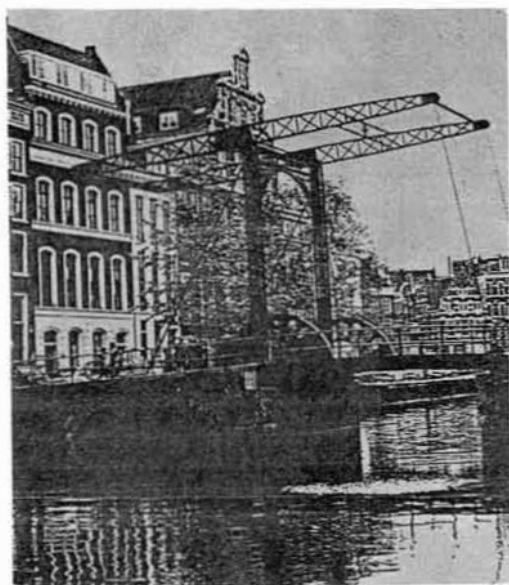
รูปที่ 5

ทัศนียภาพจากมุมตลาด
ไปยังคลองคูเมือง

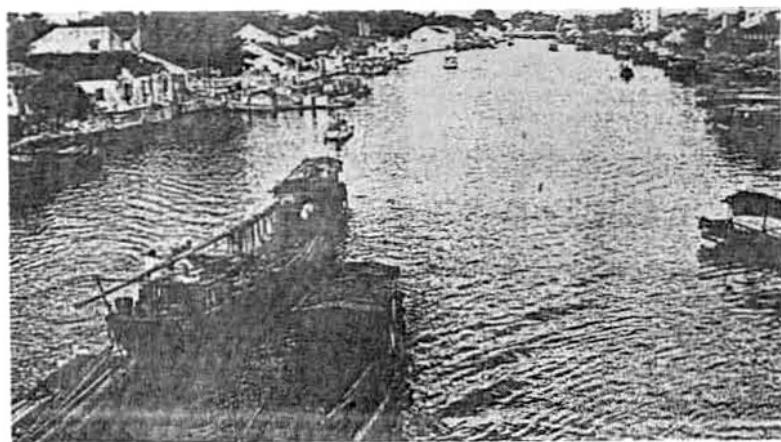
รูปที่ 6

อาคารสำนักงานข้า
วสารอังกฤษเดิม มุม
ถนนจักรเพชร

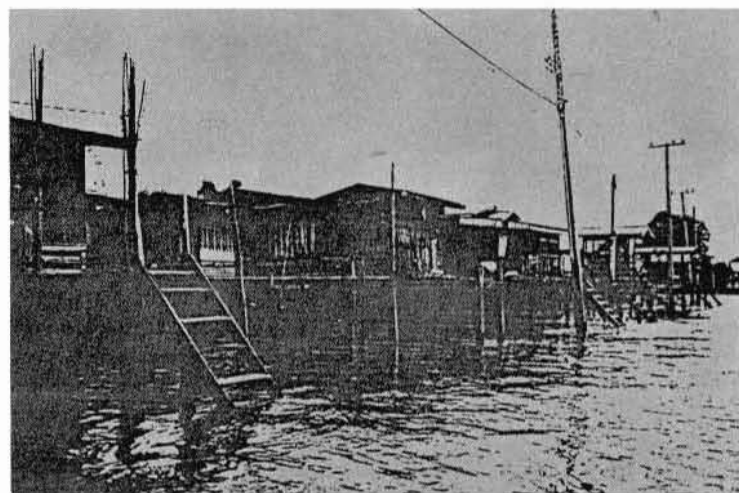
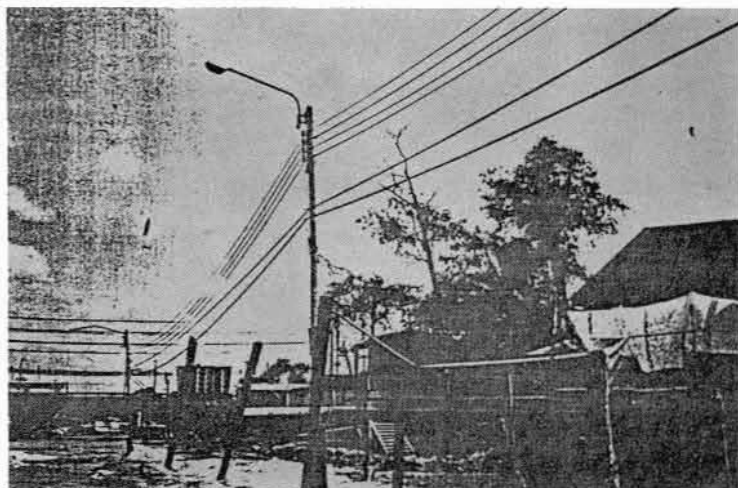
รูปที่ 7

อาคารริมน้ำกรุงอัมสเตอร์ดัม ประเทศเนเธอร์แลนด์
ภาพโดย Michiko Sakae จาก PROCESS
No 24.

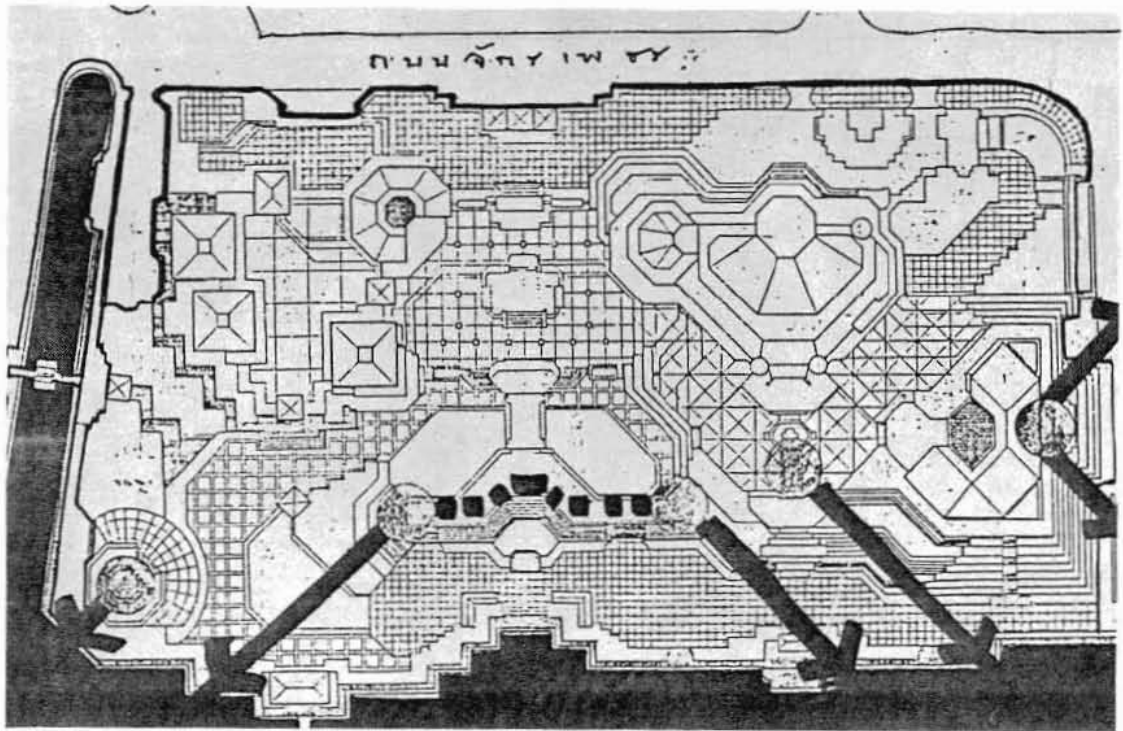

รูปที่ 8, 9

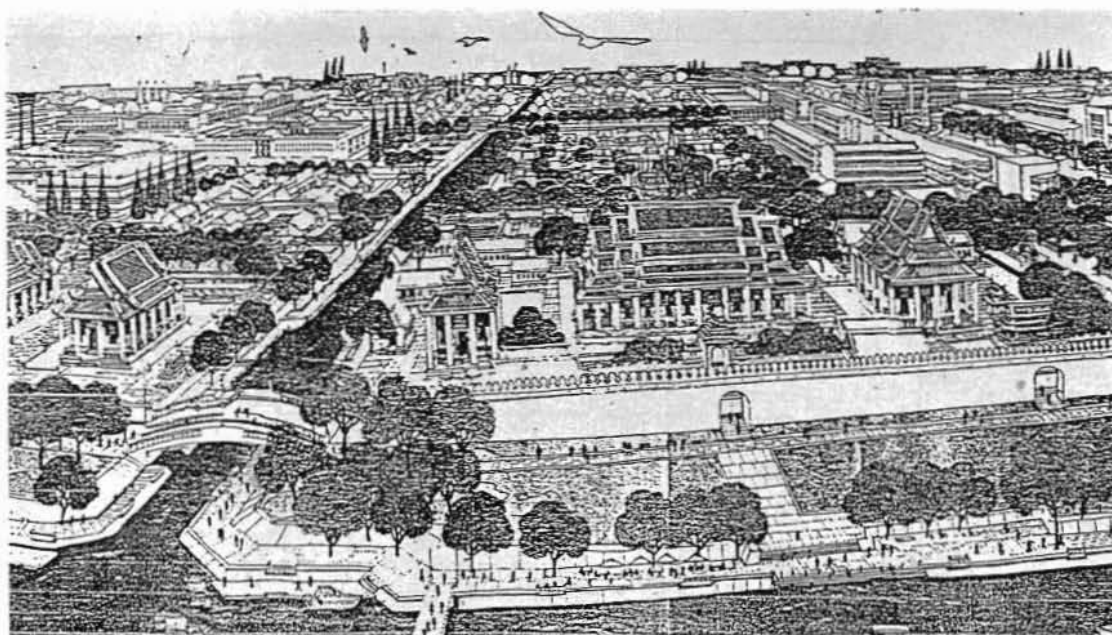
ทัศนียภาพบ้านเรือนริมน้ำ
ของจีน ภาพโดย
Kenji Horigome จาก
PROCESS No 24.

รูปที่ 10, 11, 12
แสดงลักษณะธรรมชาติ
ของอาคารบ้านเรือน
ริมน้ำของไทย

รูปที่ 13 แสดงตัวอย่างจากเสนอนะปรับรุงบริเวณย่านปากคลองตลาด
 โดย นายบุญเลิศ ตระกูลจรัสศักดิ์และคณะ ในวิชาออกแบบสถาปัตยกรรม 7 ภาคการศึกษาต้น
 ปีการศึกษา 2526 (คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร)

รูปที่ 14 ทศนียภาพแสดงการเสนอแนะการอนุรักษ์ริมน้ำของกรุงรัตนโกสินทร์

ที่มา : บริษัทชินครอนแอนด์แอสโซซิเอท จำกัด และ บริษัทเมตะกรุ๊ป ดีไซน์ แอนด์ ไรเสวิช คอนซัลแตนท์ จำกัด

เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ